

JURISTEN

NR 4 / 2023

WWW.JURISTEN.NO

Tema **Justismord**

“ **Deres innsats belyser betydningen av den rettskafne enkeltborger**

Rettssikkerhetsprisen til journalist og Viggo Kristiansens støttespillere

Tror justisfeil vil skje også i fremtiden // Har lagt ned tusenvis av timer med frivillig arbeid

Ønsker å gjøre kvitteringsordning ved politikontroll permanent // Studiestart BI

JUS Abonnement

Vi gir deg tilgang til markedets største portefølje av juridiske kurs.

Din etterutdanning og
kompetanseutvikling er alltid tilgjengelig.
Med «Min JUS» har du full oversikt og
timekontroll.

Juristenes
Utdanningsenter

Innhold 4|23

6 Prisvinnere

Rettssikkerhetsprisen går til tre ildsjeler for arbeid med gjenopptakelse.

8 Forfatter og journalist

Bjørn Olav Jahr har jobbet med både Baneheia-saken og Tengs-saken i mange år.

16 Hardtarbeidende strateg

Slik beskrives prisvinner Mikkell Tronsrud av juryen for Rettssikkerhetsprisen.

22 Stor frivillig innsats

Halvard Sivertsen har lagt ned tusenvis av timer i arbeidet med Viggo Kristiansens gjenopptakelsessak.

36 Tidligere justismord

Dette er noen av justismordsakene i nyere tid.

42 Oppskrift på justismord?

Professor Jørn Jacobsen spør om det finnes en «oppskrift» på justismord man kan ta lærdom av.

44 Avhør og bevisvurdering

Asbjørn Rachlew har vært med å utvikle nye avhørsmetoder men etterlyser metodikk for bevisvurdering.

52 Studiestart

Monica Viken har tatt i mot nye jusstudenter ved BI.

54 Politikontroller

Sunniva de Leon arbeider på et prosjekt i Juristforbundet om kvitteringsordning ved politikontroller.

Foto: Volvo Car Group

Elektriske Volvo EX30 - en liten SUV

Som medlem i Juristforbundet får du god pris på Volvo:

- ✓ Plug-in Hybrid: 8 %
- ✓ Helelektrisk: 4 %

Normalt kan rabatten kombineres med kampanjer og pakketilbud, men leverandør forbeholder seg retten til å unnta seg kombinasjonen i enkelte tilfeller. Rabatten beregnes av bilpris eks. registrerings- og vektavgift og mva.

EX30 Recharge Twin Performance El-rekkevidde WLTP 460 km. Forbruk 16,3 kwh/100km. Forbehold om trykkfeil. Avbildet bil kan ha annet enn annonsert utstyr.

Se alle medlemsrabattene på juristforbundet.no/medlemsrabatter

Frivillige hjelpere og gravejournalist får pris for sitt arbeid

Under Rettssikkerhetskonferansen i oktober skal årets rettssikkerhetspris deles ut til Halvard Sivertsen, Mikkel Tronsrud og Bjørn Olav Jahr. Juryen peker på deres fremtredende roller i gjenopptakelse av Baneheia-saken og det de beskriver som en særskilt innsats for rettssikkerhet. Mange har bidratt i saken, både profesjonelle aktører og privatpersoner, og juryen legger vekt på at prisen skal markere den frivillige innsatsen som er lagt ned fra ildsjeler både i Baneheia-saken og i lignende saker. I denne utgaven kan du lese intervjuer med alle tre.

Forfatteren og journalisten Bjørn Olav Jahr har skrevet bøker om både Baneheia-saken og Birgitte Tengs-saken. Tengs-saken begynte han å jobbe med i 2005, i Dagbladet, da han skrev om falske tilståelser. Han forteller at interessen ble vekket to år tidligere, da han hørte et foredrag med politiinspektør og forsker Asbjørn Rachlew om hvor tilståelsesorientert politiets avhørsmetoder hadde vært, og hvordan dette i verste fall kan føre til falske tilståelser. Jahr mener rettssikkerheten i Norge har blitt bedre etter Birgitte Tengs- og Baneheia-saken, men tror likevel det vil skje nye justisfeil på andre måter.

Mikkel Tronsrud forteller at han ble interessert i Baneheia-saken gjennom å lese Bjørn Olav Jahrs bok «Drapene i Baneheia – to historier, en sannhet». Etter å ha tatt kontakt med Jahr for å stille en del spørsmål ble han satt i kontakt med andre som arbeidet med saken, og det endte det med at han ble en del av gruppen som arbeidet for å få tatt opp igjen Viggo Kristiansens sak. «For meg har dette vært en reise fra å være skråsikker på Viggo Kristiansens skyld til å jobbe for at han skal få saken sin gjenåpnet. Jeg hadde aldri i verden trodd jeg skulle gjøre det», sier Tronsrud i intervjuet. For selv om han i utgangspunktet

var sikker på at Kristiansen var skyldig, var det noe som lå i bakgrunnen og skurret. Mobilbeviset var en av tingene.

Mobilbeviset var et av bevisene Halvard Sivertsen jobbet mye med. Sivilingeniøren hadde gått over i pensjonisttilværelsen da han ble involvert i Baneheia-saken i 2015. Med bakgrunn fra Norkring, selskapet som hadde ansvaret for kringkastingsnettet i Norge, hadde han god kjennskap til dekningsproblematikk. Sivertsen forteller at han fattet interesse for Baneheia-saken langt tidligere, men kom inn i saken da han leste en avisartikkel om en gruppe forskere i Bergen som skulle skrive en bok om Baneheia-saken. Han skrev ned noen tanker han hadde om mobilbeviset og sendte det til lederen for denne gruppen. Han ble etter hvert satt i kontakt med Viggo Kristiansens advokat og spurt om han kunne lage en rapport om mobilbeviset.

Juryen for rettssikkerhetsprisen skriver at de er imponert over at det på en uselvisk og uegennytlig måte har blitt ofret flere tusentalls timer av prismottakernes egen fritid for å rydde opp i feil som rettssystemet skulle tatt ansvaret for. Men at den som er uriktig dømt, ikke bør være prisgitt gratisarbeidende støttespillere. Halvard Sivertsen har fått godtgjort 1400 timer av lagmannsretten i etterkant. Tallet han oppga til lagmannsretten i forbindelse med kravet var et anslag på 3600 timer – det vil si 600 timer i året i seks år. Han mener det er et forsiktig anslag. Jeg har brukt ganske mye tid på denne saken, sier han.

Ole-Martin Gangnes
redaktør

Redaktør
Ole-Martin Gangnes
omg@juristen.no

Annonseansvarlig
Randi Huth Rogne – Storybold
randi@storybold.no
Tlf.: +47 995 20 500

Journalist
Tore Letvik
tl@juristen.no

Design / layout
Inge Martinsen – Aksell AS
inge.martinsen@aksell.no

Journalist
Tuva Bønke Grønning
tbg@juristen.no

Tips redaksjonen
redaksjonen@juristen.no
mob. 48 24 83 52
www.juristen.no

Følg oss!

Ved adresseendring

Logg inn med ditt medlemsnummer på juristforbundet.no for å endre.

Andre – send ny adresse til medlem@juristforbundet.no

Redaksjonen forbeholder seg retten til å redigere eller forkorte innlegg.

Juristen arbeider etter redaktørplakaten og er en del av

Forsidebilde

Tuva Bønke Grønning / privat

Grafisk produksjon

Ålgård Offset AS

Innsendt stoff til neste nummer må være redaksjonen i hende innen 9. oktober 2023.

Redaksjonen avsluttet 29. august 2023.

Utgiver

 JURISTFORBUNDET

Rettssikkerhetsprisen til tre ildsjeler

Halvard Sivertsen, Mikkel Tronsrud og Bjørn Olav Jahr får årets rettssikkerhetspris. – Med denne prisen ønsker juryen å markere den frivillige innsatsen som er lagt ned fra alle ildsjeler både i Baneheia-saken og i lignende saker, heter det i begrunnelsen.

 Ole-Martin Gangnes

Baneheia-saken, der to jenter på ti år og åtte år ble voldtatt og drept i Baneheia i Kristiansand i mai 2000, sjokkerte hele Norge. Viggo Kristiansen ble dømt for voldtekten og drapet på begge og Jan Helge Andersen ble dømt for voldtekten og drapet på den ene av dem. Viggo Kristiansen nektet hele veien for å ha noe med saken å gjøre og forsøkte en rekke ganger å få saken gjenopptatt, noe som lyktes på femte forsøk.

I fjor høst meldte riksadvokat Jørn Maurud at påtalemyndigheten ville legge ned påstand om frifinnelse av Viggo Kristiansen i gjenåpningssaken, basert på ny etterforskningen utført av Oslo politidistrikt. Frifinnende dom ble avsagt i Borgarting lagmannsrett og justisminister Emilie Enger Mehl bestemte at det skal gjennomføres gransking av saken som anses som et av de alvorligste justismord i Norge.

I sin begrunnelse for årets prisutdeling, skriver juryen for Rettssikkerhetsprisen at rettssystemet ikke er

ufeilbarlig og at det er noe alle rettssystemets aktører bør erkjenne.

«Likevel er fravær av ydmykhet overfor systemets svakheter typisk i mange justismordsaker. I den norske rettshistorien har engasjement fra frivillige ildsjeler og enkeltstående forfattere med en kritisk holdning til makten, flere ganger fungert som siste skanse», skriver juryen og viser til Liland-saken som et eksempel.

I saken fra 1970 ble Per Liland uskyldig dømt for dobbelt øksedrap, til 14 års fengsel og ti års sikring. Først etter endt soning ble han etter gjenopptakelse frifunnet.

«Frivillige ildsjeler og en kritisk journalist var sentrale i arbeidet med å skape grunnlaget for gjenopptakelsen. I opprydningen etter justismordet var det bred politisk enighet om at samfunnet måtte gjøre mer for å avdekke uriktige domfellelser», skriver juryen og viser til at løsningen ble en ny gjenopptakelseskommisjon.

Som begrunnelse for den nye kommisjonen skrev Stortingets justiskomite den gang at det ikke kan være «slik at en person som kan være uskyldig dømt, er avhengig av å ha frivillige hjelpere for å få gjenopptatt sin sak». Men likevel har historien gjentatt seg, sier juryen.

Frivillige hjelpere

I 2002 ble Viggo Kristiansen dømt til 21 års fengsel og forvaring for drap og overgrep i Baneheia-saken.

«I alle år har Kristiansen hevdet sin uskyld. Han og hans støttespillere har dokumentert relevante svakheter i etterforskningen og rettsbehandlingen, men systemet strittet imot. Først 19 år senere og etter fem begjæringer ble Baneheia-saken gjenåpnet. Engasjement fra frivillige

Bjørn Olav Jahr

Mikkel Tronsrud

Halvard Sivertsen

hjelper med sterk rettferdighets-sans og en journalist og forfatter med kritisk sans, var også denne gang av stor betydning», skriver juryen og påpeker at den som er uriktig dømt, ikke bør være prisgitt gratisarbeidende støttespillere – samtidig som «sterke sivilsamfunn og engasjerte borgere som påpeker feil og mangler, spiller en avgjørende rolle i den demokratiske rettsstaten».

De tre som får prisen – Halvard Sivertsen, Mikkel Tronsrud og Bjørn Olav Jahr – beskrives som personer med fremtredende roller i gjenopptakelsen av Baneheia-saken.

«Bak gjenopptakelsen av Kristiansens sak står også flere andre enkeltpersoner – både profesjonelle aktører og privatpersoner – som uten tanke på egen vinning bidro til å snu skuten. Med denne prisen ønsker juryen også å markere den frivillige innsatsen som er lagt ned fra alle ildsjeler både i Baneheia-saken og i lignende saker», skriver juryen.

Imponert over aktive roller

Om Halvard Sivertsen, som har en lang yrkeskarriere bak seg som sivilingeniør, heter det at han har brukt mye tid på analyser av bevisene i saken, og blant annet utarbeidet skriftlige rapporter om det mye omtalte mobilbeviset, som ble lagt frem for Gjenopptakelseskommisjonen. Ifølge en nylig avsagt kjennelse fra Borgarting lagmannsrett har Sivertsens innsats hatt «stor betydning for gjenåpningen og den senere frifinnelsen».

Mikkel Tronsrud ble engasjert i saken til Kristiansen etter å ha lest

boken til Bjørn Olav Jahr. Juryen skriver at Tronsrud beskrives som en hardtarbeidende strateg som inntok en uformell lederrolle i støttegruppen. Blant mye annet har Tronsrud bidratt med å skrive sentrale dokumenter i saken.

«Juryen er imponert over de svært aktive rollene som både Sivertsen og Tronsrud har inntatt for å fremme rett og hindre urett i arbeidet for gjenopptakelse av Kristiansens sak. De har begge på en uselvisk og uegennyttig måte ofret flere tusentalls timer av egen fritid for å rydde opp i feil som rettsystemet skulle tatt ansvaret for. Deres innsats belyser betydningen av den rettskafne enkeltborger som ikke gir seg før rettferdigheten skjer fyllest», heter det.

Journalistisk innsats

Om Bjørn Olav Jahr, skriver juryen at han tildeles rettssikkerhetsprisen for sin utrettelige journalistiske innsats i Baneheia-saken og Birgitte Tengs-saken, to av Norges mest skjellsettende drapssaker.

«Med sine to bøker om Baneheia-saken og sin bok om Birgitte Tengs-saken, og sitt øvrige formidlingsarbeid, har Jahr spilt en sentral rolle når det gjelder å snu folkeopinionen og pressen i begge saker. Hans arbeid høstet lenge lite anerkjennelse fra egne journalistiske rekker. Boken «Drapene i Baneheia. To historier. En sannhet» fikk hard medfart. Der alle andre var skråsikre, har Jahr stått frem som en uredt stemme som har utfordret den etablerte fortelling. Hverken tid eller motstand har vært nok for å

stogge Jahrs innsats og engasjement», heter det.

Juryen mener det også er sannsynlig at Jahrs innsats har hatt betydning for fremdriften i Birgitte Tengs-saken:

«Jahrs grundige gravejournalistikk, fremført på en allment tilgjengeliggjørende måte, har ikke bare bidratt til opplysning, men ganske sikkert også til å øke presset mot myndighetene for å se på saken på ny», skriver de.

«Jahrs arbeid er et eksempel på en kompromissløs, sannhetssøkende gravejournalistikk som gjør rettsystemet bedre og tryggere – noe han har måttet gjøre på frilansbasis fordi et slikt stykke arbeid over så mange år, neppe er noe som etablerte redaksjoner ville ha satt av ressurser til», skriver juryen.

Deles ut under

Rettssikkerhetskonferansen

Juryen for Rettssikkerhetsprisen 2023 har bestått av advokat Jon Wessel-Aas (advokatfirmaet Lund & Co DA, leder av Advokatforeningen), Eirin Eikefjord (jurist, politisk redaktør i Bergens Tidende), Eirik Holmøyvik (jussprofessor ved UiB), Katrine Holter (førsteamanuensis ved Politihøgskolen) og Monica Mæland (adm.dir. Bergen Næringsråd, tidl. advokat i Schødt og justisminister)

Rettssikkerhetsprisen er opprettet av Norges Juristforbund og ble første gang utdelt i 2006. Prisen er i 2023 et stipend på kr 100 000,-. Prisen deles ut under høstens rettssikkerhetskonferanse.

The background of the entire page is a photograph of a large, multi-story stone building with many windows, partially obscured by lush green trees. In the foreground, there is a paved area and a brick pillar with a decorative archway.

– Justismord vil skje på andre måter – i dag og i fremtiden

Bjørn Olav Jahr mener rettssikkerheten i Norge har blitt bedre etter Birgitte Tengs- og Baneheia-sakene, men tror likevel det vil skje nye justisfeil på andre måter.
– Om femten år sitter vi og snakker om justismord som skjer i dag.

Tuva Bønke Grønning

– Det vil alltid forekomme justisfeil i større eller mindre saker, men jeg tenker at man i dag for eksempel er mer bevisst på hva slags situasjon den som avhøres er i, det er forsvarer til stede under avhør og avhørsmetodene er mer åpne. Det er mer betryggende i dag, men det er tross alt bare mennesker som gjør jobben, så det er klart feil fortsatt kommer til å skje.

Den ferske rettssikkerhetsprisen har gått fra å bli kalt konspiratorisk til å få mye anerkjennelse for sitt arbeid med Baneheia-saken de siste årene. I 2022 fikk han kommunikasjonsforeningens åpenhetspris for arbeidet med Baneheia-saken og Tengs-saken, tidligere i år fikk han Den store journalistprisen, og nå altså Rettssikkerhetsprisen av samme grunn.

Han beskriver det å motta Rettssikkerhetsprisen som en stor ære og synes det er fint med anerkjennelse fra det juridiske miljøet.

– Mange fra det juridiske miljøet var tidlig ute og roste mitt arbeid. Jeg har opplevd en del jurister som åpne, nysgjerrige og imøtekommende selv om jeg har kommet utenfra og i stor grad kritisert. Det juridiske miljøet er litt konservativt, men det er faktisk også medieverden. Jeg har opplevd at både politimiljøet og det juridiske miljøet har anerkjent jobben jeg har gjort i større grad enn i mediebransjen, sier han.

Jahr var også nominert til Rettssikkerhetsprisen i fjor, og han innrømmer at han trodde han skulle få den den gangen.

– Ikke for å være utakknemlig, men hadde jeg fått denne eller Den store journalistprisen i fjor hadde det vært et modigere valg, for det var på en tid hvor ikke alt var

avgjort. Men jeg er minst like glad for å få den i år, og det er fantastisk å dele den med Mikkel Tronsrud og Hallvard Sivertsen, sier Jahr, og sikter til de to andre vinnerne.

Etter å selv ha blitt nominert i fjor valgte Jahr selv å nominere Halvard Sivertsen og Mikkel Tronsrud i år: to personer som har lagt ned utallige timer frivillig arbeid med Viggo Kristiansens sak.

I juryens begrunnelse heter det at Bjørn Olav Jahr har «spilt en sentral rolle når det gjelder å «snu folkeopinionen og pressen» i begge sakene.

«Der alle andre var skråsikre, har Jahr stått frem som en uredde stemme

som har utfordret den etablerte fortelling. Hverken tid eller motstand har vært nok for å stoppe Jahrs innsats og engasjement» skriver juryen.

Juryen mener også det er sannsynlig at Jahrs innsats har hatt betydning for fremdriften i Birgitte Tengs-saken.

– Det er fantastisk fine og hyggelige ord.

Interessert i falske tilståelser

Jahrs arbeid med Birgitte Tengs-saken begynte da han i 2005 jobbet i Magasinet i Dagbladet og skrev en sak om falske tilståelser. Interessen ble vekket to år tidligere da han hørte et foredrag med politiinspe-

Far til Viggo Kristiansen Svein Kristiansen (t.v.) i tårer og forfatter Bjørn Olav Jahr etter at Viggo Kristiansen ble frifunnet i Baneheia-saken i Borgarting lagmannsrett. (Foto: Beate Oma Dahle / NTB)

ktør og forsker Asbjørn Rachlew om politiets avhørsmetoder; hvor tilståelsesorientert de hadde vært, og hvordan dette i verste fall kan føre til falske tilståelser.

– Jeg syntes det var veldig fascinerende og interessant. Jeg husker jeg tenkte at det også kunne overføres til meg som journalist – jeg har i mange tilfeller vært overbevist om hvordan en sak er og da ikke vært åpen nok for andre løsninger – og da låst meg i bekreftelsesfeller og fått tunnelsyn, sier han.

Etter å ha fått tilgang til dagboksnotatene fra avhørene av Birgitte Tengs fatter, begynte Jahr å tenke på å jobbe mer med saken.

– Det var helt åpenbart at han ble manipulert og tilstod et drap han ikke husket å ha begått, og som han heller ikke hadde begått.

Da sjefen i forlaget han jobbet foreslo en navngitt journalist som kanskje kunne skrive boka, fikk ikke Jahr seg til å kontakte denne journalisten – han kjente at det var han som måtte skrive boka selv. Han fikk permisjon fra jobben og støtte fra Fritt Ord og Faglitterært fond.

– Jeg har hatt mange gode arbeidsår, men de årene jeg jobbet med boka om drapet på Birgitte var de aller beste. Jeg hadde tilgang til alle dokumenter i saken og reiste til Karmøy og intervjuet folk. Jeg var halve tiden «on the road» og halve tiden hjemme og nerdet. Hvis jeg var alene kunne jeg sitte 18 timer i strekk, sier Jahr.

Han forteller at han ofte får spørsmål om han har veldig mye rettferdighetssans i seg.

– Svaret er vel at jeg har en del av det, men at jeg først og fremst har gjort dette fordi jeg synes det er ekstremt spennende selv. Jeg har en ganske stor egodrive i det. Ikke fordi jeg vil bli anerkjent og vinne priser, det er ikke så viktig, men reisen frem dit har vært utrolig spennende, da.

– Jeg kan ikke tenke meg noe morsommere, som kanskje høres morbid ut når man jobber med den typen saker, men jeg synes det er veldig spennende og utfordrende. Jeg er heldig som har kunnet gjøre det.

Fra våren 2013 til boka kom ut høsten 2015 brukte Jahr alt av ferie og fritid på prosjektet. Til sammenligning anslår han at han brukte et halvt årsverk på den første Baneheia-boka som kom i 2017. Den første

Baneheia-boka, «Drapene i Baneheia – to historier, en sannhet», ble til på forespørsel fra forlaget som syntes saken var spennende.

– Jeg var enig og kjente det vekket interesse at Viggo Kristiansen hele tiden hadde sagt han ikke hadde noe med det å gjøre. Etter å ha sett hvordan politi, påtale og rettsvesen hadde sviktet under Birgitte-saken, så var det ikke akkurat sånn at jeg ville falt av stolen om det samme hadde skjedd i Baneheia, sier Jahr.

– Godsløkomotiv som ikke kunne stoppes

Jahr tror han ville møtt enda mer motstand i arbeidet med Baneheia-saken om han ikke hadde jobbet med Tengs-saken først. Selv var han 31 år da drapene i Baneheia skjedde, og det var ennå et år igjen før han skulle begynne å jobbe som journalist. Han hadde ikke noe særlig forhold til saken, og tror det at han ikke dekket saken da den pågikk har gjort det enklere for ham å jobbe med den i ettertid.

– Det er en sak som vekket enormt med følelser i folk, og det har faktisk også vært noe av utfordringen. Vi journalister kan godt forholde oss til disse følelsene, gjerne også beskrive dem, men egen dekning må absolutt ikke være styrt av egne følelser. Juristene og politiet skal også jobbe uten følelser, man må være objektiv, ikke minst der følelsene kan ta overhånd. Jeg tenker at det dessverre var få som klarte det i denne saken. Den var så altoverskyggende, sterk og definerende.

– Da politiet endelig fikk tatt det de mente var to gjerningsmennene, var det lettelse, jubel og hyllest over

Etter å ha sett hvordan politi, påtale og rettsvesen hadde sviktet under Birgitte-saken, så var det ikke akkurat sånn at jeg ville falt av stolen om det samme hadde skjedd i Baneheia

hele linja. Det fantes noen få i det juridiske miljøet som stusset over at dommen ble avsagt på den måten, og at tvilen ikke kom Kristiansen til gode, men saken fikk likevel dure i vei. Det var som et godslokomotiv som ikke kunne stoppes, sier forfatteren.

Selv vet han ikke hvor han hadde vært om han skulle ha dekket saken som journalist den gangen – om han hadde hatt fulgt med alle andre eller om han hadde klart å ta et skritt til siden og se annerledes på saken.

– Jeg håper selvfølgelig på det siste, men det er klart det har vært enklere for meg å komme inn i etterkant.

– Det høres kanskje kaldt og kynisk ut, men jeg forholder meg veldig klinisk til dødsfallene. Jeg prøver å sette meg inn i hvordan andre har det, men er bevisst på at det ikke har noe med meg å gjøre, «det er ikke min bror, min nevø, min fetter, min sønn». Når det er sagt, jeg ble naturligvis veldig glad – på egne og ikke minst på vegne av de berørte – da fetteren for alvor ble renvasket og da Viggo ble frifunnet.

Kritikk da boka kom

I Baneheia var det tanken «kan det hende at Viggo Kristiansen snakker sant?» som trigget Jahr. Han forteller at det ikke tok lang tid før han følte seg sikker på at Viggo gjorde nettopp det, og at han da «måtte skrive boka».

– Mobilbeviset var først totalt underspilt og bortforklart i byretten, så ble det nøytralisert i lagmannsretten. Det var hele veien et soleklart utelukkelsesbevis – hvorfor ble han dømt da? Jo, man hadde to andre bevis som ble brukt til å gjensidig styrke hverandre, nemlig DNA-beviset, som var et falskt premiss, og Jan Helge Andersens forklaring. Hvorfor hadde ingen snudd på det og spurt om det kanskje er de to andre bevisene det er noe feil med?

– Ingen hadde klart å bortforklare mobilbeviset på en god måte. Det var et vanvittig bra bevis som hadde blitt skjøvet til side fordi det ikke passet med de to andre, sier Jahr.

I Birgitte Tengs-saken måtte Jahr stille seg spørsmålet «hvis ikke fetteren gjorde det, hvem kan ha gjort

det?», mens i Baneheia-saken var spørsmålet «var Viggo Kristiansen med på det eller ikke?». Det gjorde oppgaven med boka noe enklere, mener Jahr.

– Eller – det var enklere helt til boka kom ut. For da ble det jo et helvete, sier han.

Boka fikk mye oppmerksomhet, noe forfatteren jo også ønsket, men han opplevde at vinklingen nesten utelukkende var «forfatter hevder Viggo Kristiansen er uskyldig», og at få ønsket å gå inn i detaljene rundt hvorfor han hevdet det.

– Så raste de som mente det motsatte, men jeg følte aldri at jeg ble tatt på det saklige.

Han nevner en treer i Dagbladet, en kommentator som den gangen mente boka hans ikke flyttet saken «et eneste komma i den rettskraftige dommen mot Viggo Kristiansen», og

Bjørn Olav Jahr intervjues høsten 2022, i forkant av rettssaken hvor en mann ble dømt for å ha drept Birgitte Tengs. Dommen er nå anket. (Foto: Jan Kåre Ness / NTB)

et bokbad i Kristiansand hvor intervjueren gikk rett i strupen på ham.

– Det ble også senere diskusjoner på journalistenes Skupkonferanse om pressen hadde sviktet i Baneheia-saken, men det endte i stedet med angrep på meg og mine metoder. Det er en del ting jeg kunne gjort annerledes, og jeg har jo heller aldri problemer med å si at jeg kunne gjort noe bedre. Problemet her ble at jeg ga kritikeren ytterligere skyts, forteller Jahr.

– Det er først i ettertid at jeg har skjont at jeg har blitt snakket om, at jeg har blitt kalt konspiratorisk og en del annet. Men det skjedde bak ryggen min, så det får bare være.

At bistandsadvokatene til de etterlatte skulle være kritiske, var han forberedt på.

– Det er vanskelig å slå tilbake mot noen som har mistet barna sine.

Jeg kan forstå sinnet og frustrasjonen, men jeg har hele tiden vært opptatt av at en urett ikke skal erstattet en annen urett. En uskyldig kan ikke sitte i fengsel for det.

Mange likheter i sakene

Bjørn Olav Jahr opplever at det er flere likhetstrekk ved Birgitte-saken og Baneheia-saken, både i hvordan politiet tidlig bestemmer seg, hvordan påtale ikke evner å snu og hvordan retten til slutt stoler på politi og påtale. Det er også noen likheter i hvordan sakene fremstilles i pressen.

– Birgittes fetter ble fremstilt som en avviker, noe mediene fyrte oppunder. Men så ble det heldigvis mer edruelig etter hvert. Viggo ble bare demonisert, jeg vil si regelrett mobbet.

– Politiets tunnelsyn er fremtredende i begge sakene. De bestemmer seg for noe og går «all in» for det. Det gjelder både Kristiansen og fetteren til Birgitte. I tillegg er avhørsmetodene kritikkverdige i begge sakene. Det legges føringer og man manipulerer seg frem til resultater.

Jahr peker på det han kaller forurensede avhør i Baneheia-saken og spør seg om Andersen ville trukket Kristiansen inn i saken om ikke politiet hadde gjort det til å begynne med.

– Det får vi aldri svar på dessverre.

I begge sakene ble avhøremetoden avgjørende.

– Påtalemyndigheten er tett på politiet og påtaleansvarlig som tar saken videre til statsadvokaten stoler på sine politikolleger. Statsadvokaten stoler på påtaleansvarlig og det ender med at ingen setter ned foten, selv om det burde vært gjort i begge disse sakene, sier Jahr.

– I tillegg har vi sakkyndige som går ganske langt i å feilinformere

retten på vegne av påtalemyndigheten og i «det godes sak», mener han.

Jahr trekker også frem svikt i forsvarerrollen. Han understreker likevel at han mener Viggo Kristiansens forsvarer Tore Pettersens gjorde en bedre jobb enn det han beskriver i den første Baneheia-boka.

– Det var han som ba om mobilbeviset. I prosedyren peker han på at DNA-beviset om to gjerningsmenn er usikkert og at det er fare for forurensning. Men han hadde et krevende publikum, det var ingen som ville lytte, sier Jahr i dag.

Da TV2 i fjor, like etter frikjennelsen av Viggo Kristiansen, spurte Pettersen om han kunne gjort noe annerledes den gangen svarte han:

– Andre får bedømme min innsats. Det vil ikke være riktig av meg å gjøre det.

Da en mann tidligere i år ble dømt for drapet på Birgitte Tengs var politioverbetjent og forsker Asbjørn Rachlew oppnevnt som sakkyndig vitne av påtalemyndigheten i saken. Etter å ha gått gjennom saksdokumentene og etterforskerens notater fra avhørene av fetteren mente han at avhørene bar preg av at alt politiet gjorde hadde ett formål, nemlig å få frem en tilståelse.

– Og da snakker vi ikke bare om avhørsmetodene, vi snakker også om isolasjonen og varetektsfengslingen som ble brukt som en sentral del av den manipulative tilnærmingen. Det var så sterkt dette presset og manipulasjonen kombinert med isolasjonen, at da jeg dykket ordentlig ned i det så forstod jeg at dette overskred manipulasjon. Vi beveget oss inn i psykologisk tortur, sier han i en podkast laget av UiO. (Les mer om dette på side 44.)

– Det er en utfordring at de ikke er dimensjonert for å kunne gå i dybden på saker, sier Jahr om Gjenopptakelseskommisjonen.
(Foto: Tuva Bønke Grønning)

Bjørn Olav Jahr peker på at det har skjedd forbedringer med tanke på rettssikkerheten siden både Tengs-saken og Baneheia-saken skjedde. Blant annet gjøres det i dag opptak med både video og lyd av alle avhør.

– I «gamle dager» kunne en tiltalt tas inn til avhør uten forsvarer til stede og uten opptak av verken lyd eller bilde. Om det da senere skulle bli ord mot ord i en rettssal, så er det veldig krevende å være den tiltalte. Så på det området er det bedre rettssikkerhet i dag.

Han trekker frem at det tok lenge tid for påtaleansvarlige og domstolene å innse at folk også kunne gi falske tilståelser. Her har de vært mer endringsvillige i politiet enn i det juridiske miljøet, mener han.

– Justismord vil skje på andre måter i dag og i fremtiden. Om femten år sitter vi og snakker om justismord som skjer i dag, tror Jahr.

Spørsmål fra bokleser

Det var en liten stund etter at den første Baneheia-boka hadde kommet ut at Jahr fikk meldinger fra en ivrig leser med mange spørsmål mens han var på ferie i Den dominikanske republikk.

– Det var da Mikkel Tronsrud. Han stiller så utrolig mange spørsmål om avstander og terrenget i Baneheia. Jeg tenker først at han er en militær type, og får fetteren til Viggo Kristiansen til å reise ut og gjøre noen sonderinger og tidtakinger for ham, forteller Jahr.

Men spørsmålene fra Tronsrud blir bare flere og vanskeligere og vanskeligere for Jahr å svare på. Jahr valgte etter hvert å sette ham i kontakt med Halvard Sivertsen, som på det tidspunktet hadde laget blant annet flere rapporter for Kristiansens advokat Arvid Sjødin om mobilbeviset.

– Det var en «match made in heaven». Begge to hadde enorm interesse for saken, de er opptatt av rettssikkerhet, er veldig analytiske og flinke til å sparre frem og tilbake og dykke ned i detaljer. De begynte et veldig fruktbart samarbeid som jeg igjen skulle få nytte av, sier Jahr.

Han forteller at han gjennom prosessen med å få Viggo Kristian-

sens sak gjenopptatt har fått innsyn i prosesskriv og hvordan saken ble jobbet frem.

– Jeg fikk se hva de holdt på med og kunne komme med tilbakemeldinger. Jeg var tett på, men måtte passe på min egen rolle. Jeg kan komme med innspill, men kan selvsagt ikke være med å skrive prosesskriv.

I boka «Proessen mot Viggo Kristiansen» baserer en god del av andre halvpart seg på analyser Halvard Sivertsen hadde gjort, forteller Jahr. I tillegg brukte han hele sommerferien i 2021 på å rydde og forholde seg til Mikkel Tronsruds detaljerte innspill til bokmanuset.

– Jeg mener Tronsruds innspill hevet boka et terningkast. Og både han og Sivertsen har aldri hatt annen agenda enn å opplyse saken og få frem sannheten. De er to ekstremt uegennyttige typer, og det er en gave for en journalist å ha slike kilder.

– De har hele veien vært sånn at dersom Viggo er skyldig får vi forholde oss til det, og det har hele tiden vært min holdning også. Det viktigste er at sannheten kommer frem.

Vil beholde

Gjenopptakelseskommisjonen

Den første begjæring om gjenopptakelse av Viggo Kristiansens sak ble sendt i 2008.

– Gjenopptakelsesprosessen i Viggo Kristiansen-saken har vært helt kafkask. Saken har vært utrolig krevende å skulle få gjenopptatt. Saken burde ha vært gjenopptatt allerede i 2010, da advokat Sigurd Klomsæt kom inn i saken, og blant annet sørget for å innhente sakkyndige rapporter som slo beina under premisset om at det måtte være to gjerningsmenn. Men det ble for mye motstand.

– Så fortsetter kommisjonen å forsvare sin egen avgjørelse ved å fortsette å si nei, sier Jahr.

Totalt ble saken begjært gjenopptatt fem ganger, i tillegg til at kommisjonens vedtak ble påklaget to ganger. Til slutt fikk Kristiansen medhold i 2021.

I ettertid har flere tatt til orde for å legge ned Gjenopptakelseskommisjonen. Jahr er derimot tilhenger av kommisjonen, og tenker det heller er justeringer som bør gjøres så det kan fungere bedre.

– Jeg er absolutt tilhenger av å beholde Gjenopptakelseskommisjonen. Jeg tenker intensjonen bak er veldig god. Men de trenger langt flere ressurser, og jeg har blant annet forstått at de ikke har de etterforskningsverktøyene de kunne hatt. I Baneheia-saken har de fungert som en propp og ikke som en ventil, sier han.

– Det er en utfordring at de ikke er dimensjonert for å kunne gå i dybden på saker.

Han mener imidlertid kommisjonen har sluppet for billig unna kritikk i forbindelse med behandlingen av Viggo Kristiansens sak.

– Mindretallet har prøvd seg med mange juridiske krumspring for å ikke få saken gjenopptatt. Et argument som ble lagt frem av mindretallet etter den siste begjæringen, var at det talte for Kristiansens skyld at han ikke var med på leteaksjonen. Tenkt hvis han hadde vært med – hva hadde de skrevet da? Det oppleves lite betryggende at de har vært såpass liten åpne for uskyld, sier Jahr.

Forfatteren og gravejournalisten ønsker seg mer kritisk journalistikk på domstolene og Gjenopptakelseskommisjonen.

– I domstolene opplever jeg at det i dag er mer ydmykhet og forståelse for at det ikke nødvendigvis er to streker under svaret. Dommere tilbake i tid fremstod mer autoritære og mediene behandlet dem som halvguder. Men man ser sjelden mediekritikk mot domstolene og Gjenopptakelseskommisjonen.

Mannen som i februar ble dømt til 17 års fengsel for drapet på Birgitte Tengs har anket saken til lagmannsretten og Bjørn Olav Jahr tror en tiltale mot Jan Helge Andersen for drapet han ikke allerede er dømt for kan være klar i løpet av høsten. Han forteller at han kommer til å følge begge sakene tett, men:

– I Tengs-saken var mitt mål fra begynnelsen at fetteren skulle bli renvasket og at den sivilrettslige dommen han har hatt hengende over seg i årevis skulle oppheves. Uavhengig av om mannen som ble dømt i tingretten dømmes i lagmannsretten eller ikke, så er jeg i mål, mener Jahr.

Også i Baneheia-saken var målet at sannheten skulle frem og at Kristiansen skulle frikjennes, uavhengig av hva som skjer med Jan Helge Andersen.

– Min anerkjennelse for jobben er i mål. Men alt tilsier at vi får en veldig spennende rettssak, avslutter han.

Vil du jobbe i et innovativt og nyskapende rettshjelptiltak?

Vi vokser og skal ansette multitalenter innen juss og organisasjonsutvikling.

Se www.rettssenteret.no for mer informasjon om stillingen.

Kontaktperson:
Cathrine Moksness
Daglig leder

+47 97005597
cm@rettssenteret.no

Rett for alle

– Vært en reise
fra å være skråsikker på
Viggo Kristiansens skyld til
å jobbe for at han skal
få saken sin gjenåpnet

IT-controller Mikkel Tronsrud hadde aldri trodd
han skulle jobbe tusenvis av timer frivillig
med Baneheia-saken med et mål om
å få Viggo Kristiansen frikjent.

 Tuva Bønke Grønning

Foto: Tuva Bønke Grønning

Da samboeren like før jul 2017 fortalte om «en forfatter som mener Kristiansen» er uskyldig, tenkte Mikkel Tronsrud at det ikke kunne være sant og syntes det var «vanskelig å ta seriøst». Tanken vekte likevel en interesse og han ønsket seg boka «Drapene i Baneheia – to historier, en sannhet» av Bjørn Olav Jahr til jul.

– For meg har dette vært en reise fra å være skråsikker på Viggo Kristiansens skyld til å jobbe for at han skal få saken sin gjenåpnet. Jeg hadde aldri i verden trodd jeg skulle gjøre det, sier Tronsrud.

– Men selv om jeg var sikker på at han var skyldig, lå det noe i bakgrunnen og skurret. Mobilbeviset var en av tingene. Vitnemålet til moren hans et annet. Muligheten for at det kunne være noe feil med bevisvurderingene og en annen sannhet fascinerte meg.

Boka til Jahr lå under juletreet kort tid etter, og Tronsrud kaller det en «spesiell opplevelse» å lese den.

– Jeg tenkte at hvis dette stemmer, så kan vi ikke ha det sånn. Vi kan ikke ha det sånn, ikke engang om han er skyldig. Skyldspørsmålet var ikke så viktig for meg, men jeg ble opprørt over hvordan politi, påtalemyndighet og presse hadde forholdt seg til saken, sier han.

Ettersom han på hobbybasis skrev litt bokanmeldelser på en blogg begynte Tronsrud å skrive og undersøke litt. Teksten ble lenger og lenger, det kom inn piler og kart og etter hvert «måtte» han bare sjekke noen stier i Baneheia. Etter å ha tatt kontakt med Bjørn Olav Jahr med litt spørsmål, settes han i kontakt med Viggo Kristiansen fetter som gjør en del tidtakninger for ham. Han settes også i kontakt med Halvard Sivertsen som har utarbeidet en rapport for Kristiansen advokat Arvid Sjødin.

– Jeg fyrer løs på alle disse med haugevis av spørsmål. Jeg gjør mye researcharbeid og har vel en journalistisk tilnærming til å begynne med. Jeg lager mye video, og har vel en

tanke om at jeg kanskje kan selge inn noe av dette til et blad eller en avis, forteller han.

Research og skrivearbeid

Etter å ha fått flere avslag fra aviser og magasiner på forslaget om å skrive om saken kommer Tronsrud høsten 2018 inn i teamet rundt Viggo Kristiansens advokat Arvid Sjødin.

– Jeg kommer inn i gruppa der etter at den siste gjenåpningsbegjæringen er sendt og tenkte at det nok ikke ble så mye å gjøre det før kommisjonen hadde behandlet den ferdig, sier Tronsrud.

Der tok han imidlertid feil, og det skulle skrives februar 2021 før Gjenopptakelseskommisjonen endelig kom med sin beslutning, nemlig at Viggo Kristiansen fikk

saken gjenåpnet på syvende forsøk.

Tronsrud beskriver en lang prosess med mye frem og tilbake, mange nye innspill, kommentarer og tilsvare som måtte skrives.

– Jeg har gjort mye research og arbeid opp mot media. I tillegg kommer mye skrivearbeid. Det kom flere innspill og påstander underveis som vi måtte svare på, forteller han.

– Prosessen med å skrive tilsvarene var ganske omfattende. Det kan være enklere å slenge ut en påstand enn å motbevise den. I mai 2019 skrev jeg det jeg trodde var en siste oppsummering, men så kommer det over femti sider fra påtalemyndigheten og over førti sider fra politiet.

Tronsrud forteller at de endte opp med et skriv på over 100 sider når de skulle svare.

Mikkel Tronsrud snakker med media etter at avgjørelsen om Baneheia-saken i Gjenopptakelseskommisjonen ble kjent. (Foto: Heiko Junge / NTB)

en gjennomgang av mobilbeviset som ble sendt til Gjenopptakelseskommisjonen.

– Jeg skrev også en personlig betraktning om hvordan jeg som privatperson oppfatter dette. At jeg opplevde at det ikke var en rettsstat verdig hvordan prosessen foregikk. Dette kan ikke overlates til privatpersoner som jobber døgnet rundt.

– Mange har bidratt

I begrunnelsen for tildelingen av årets Rettssikkerhetspris roser juryen Tronsruds innsats.

«Blant mye annet har Tronsrud bidratt med å skrive sentrale dokumenter i saken. Av den nevnte kjennelsen fremgår det også at Tronsruds innsats er høyt verdsatt av Viggo Kristiansen selv.» skriver juryen i begrunnelsen.

– Jeg tenker at vi som vinner prisen i år er et slags symbol på mange andre, at vi blir eksempler. Det er mange privatpersoner som i ulike saker og til ulike tider har gjort en stor innsats for folk som sitter uriktig dømt eller dømt på for dårlig grunnlag, sier han.

– Jeg tar imot prisen med ydmykhet når jeg vet at det er så mange andre som også fortjener det, det må jeg si.

Tronsrud er også opptatt av å understreke at det ikke nødvendigvis er han og andre som har jobbet med saken de siste årene som har «løst saken».

– Det er en lang rekke med personer gjennom 20 år som har bidratt på hver sin måte. Vi tre som nå mottar Rettssikkerhetsprisen var heller ikke alene om å jobbe med dette i vår tid, så jeg føler vi representerer

mange – både advokater, fagpersoner og privatpersoner som på ulike vis har vært helt avgjørende, sier han.

Han trekker frem ekteparet Sten og Vibeke Ekroth som brukte hundrevis av timer og skrev bok om dobbeltdrapet Per Liland ble dømt for i 1970, men senere frikjent for.

– De opplevde en forfølgelse og motstand som vi som jeg selv ikke har vært i nærheten av å oppleve, så jeg tenker det er mange eksempler på folk som har stått på.

«Hardtarbeidende strateg»

Tronsruds rolle har i stor grad dreid seg om researcharbeid, skriving av dokumenter og tilsvær, og han har også uttalt seg en god del i media.

Juryen for Rettssikkerhetsprisen beskriver ham som en «hardtarbeidende strateg» som inntok en uformell lederrolle i støttegruppen. Tronsrud forteller at de har hatt mange diskusjoner om hvordan de taktisk skulle gå frem for å gjøre det enklere å få saken gjenopptatt.

Han trekker frem diskusjonen rundt mobilbeviset som et eksempel. Tronsrud mener det var vanskelig å få saken gjenopptatt på bakgrunn av mobilbeviset fordi det allerede hadde blitt behandlet i retten.

– Mobilbeviset er det beviset som har først til at flest personer stiller spørsmål ved dommen. Det ble jo lagt frem i retten den gangen, men det ble sett bort fra. Det har nok gjort det vanskeligere å få det gjennom hos Gjenopptakelseskommisjonen fordi det allerede er behandlet bevis, mener Tronsrud.

– I tillegg til at det ikke er et nytt bevis, er det et bevis som peker på uskyld, noe som har vært vanskeligere å få folk med på, for terskelen for å si at retten har vurdert et bevis feil er høy.

Han mener et gjennomgående problem i saken er at alle bevis har blitt tolket inn i en ramme hvor man har tatt utgangspunkt i at Viggo Kristiansen er skyldig.

Tronsrud forteller at de etter hvert bestemte seg for å fokusere

Tronsrud begynte blant annet å gjennomgå vitneforklaringer som han systematiserte og sorterte.

– Så vi brukte mye tid på å finne vitnemålene til alle som hadde gått i det aktuelle området, lese gjennom dem og få dette inn i tilsværet. Det er bare et eksempel på hvor tidkrevende det kan være å jobbe med en sånn sak som dette.

Da det var snakk om observasjoner av Viggo Kristiansen og Jan Helge Andersen i forkant og etterkant av drapene begynte Tronsrud å lage videofilmer hvor han presenterte grafiske modeller han hadde laget for å enklere vise både ofrenes, Kristiansens og Andersens påståtte og mulige bevegelser i kart. Han lagde også videopresentasjoner hvor han gikk gjennom noen av påtalemyndighetens påstander og gjorde

– Vi må tørre å avmystifisere politiets, påtalemyndighetens og rettens bevisvurdering og vite at det er mennesker som kan gjøre feil, sier Tronsrud. (Foto: Tuva Bønke Grønning)

mer på DNA-beviset, nettopp fordi de oppfattet det som for vanskelig å få gjennomslag med mobilbeviset.

– Man må hoppe over gjerdet der det er lavest. Det var en taktisk manøver, og det var også da vi endelig fikk gjennomslag, sier han.

– Endringer i hele justiskjeden

Etter tusenvis av frivillige timer har Mikkel Tronsrud gjort seg noen tanker om hvordan han mener systemet kan endres for å fungere bedre. Han er ikke enig med de som har tatt til orde for at Gjenopptakelseskommisjonen bør legges ned, men tror heller på endringer og mener det er viktig å ta til seg hva som har gått galt og ta lærdom av det.

– Jeg tror man må gjøre endringer gjennom hele justiskjeden, sier han.

I likhet med Bjørn Olav Jahr trekker han frem forsker Asbjørn Rachlew og jobben politiet har gjort med tanke på avhørsmetodikk.

– Der tok man noe man i utgangspunktet trodde veldig godt om, nemlig politiets avhørsmetoder, men hvor det ikke fantes metodikk og nedfelte retningslinjer, og begynte å se på det med en forskningsbasert tilnærming. Så begynte man og gjøre endringer og innførte en metodikk. Så håper og tror jeg at denne metodikken ikke er banka i stein, men gjenstand for evaluering og utvikling.

Tronsrud mener en lignende tilnærming må til også på andre bevisområder enn avhørsteknikk.

– Det er nødvendig med slike justeringer også på tilnærmingen til tekniske bevis. Vi trenger en forskningsbasert tilnærming til bevisvurdering.

Slik jeg forstår det, så finnes det i dag ingen metodikk som kan etterprøves. Har du fulgt juridisk metode? er et spørsmål jurister er kjent med, men vi kan ikke spørre «har du fulgt metodikken for bevisvurdering?», for den finnes ikke.

Dette er et tema Asbjørn Rachlew snakket om med Juristen tidligere i år. Les mer på side 48.

Tronsrud mener man bør forske på hvordan påtalemyndigheten og retten vurderer bevis.

– Når vi får dommer som ikke er riktige, har politiet, påtalemyndigheten og retten vurdert bevisene feil. Da sier det seg selv at vi må se mer på det. Hvordan kan vi bli bedre i selve bevisvurderingen? Vi må tørre å avmystifisere politiets, påtalemyndighetens og rettens bevisvurdering og vite at det er mennes-

ker som kan gjøre feil. Det må kunne sjekkes med jevne mellomrom at man følger en metodikk, mener han, og fortsetter:

– Og så har jeg en kjepphest til: lydopptak fra retten. Gjerne videopptak, men i alle fall lydopptak. Hvordan skal man kunne forske på bevisvurdering hvis du ikke har tilgang til kilden?

Han peker på at dommere og andre aktører i lange, kompliserte rettssaker hører på vitne etter vitne og sakkyndig etter sakkyndig.

– Men the devil is in the details. Forstod jeg egentlig hva den DNA-eksperten mente? Han legen som snakket om risteskader – hva mente han egentlig? Det å da kunne gå tilbake i prosessen vil i alle fall kunne være en støtte for dem som skal vurdere bevisene, mener han.

– Og hvis man skal angripe en dom i ettertid er det jo bevisene man må angripe. Hvordan skal man gjøre det hvis man ikke har dokumentasjon på hva folk har sagt i retten?

I forbindelse med begjæringene om gjenopptakelse i Viggo Kristiansens sak ble det på et tidspunkt spørsmål om hva ulike medier hadde skrevet om hva som hadde blitt sagt i retten.

– Det er ganske betegnende, sa jusprofessor Maria Astrup Hjort ved Universitetet i Oslo til Aftenposten i fjor.

– Det er ikke en rettsstat verdig at tilfeldige journalisters selektive utvalg av hva de mener er interessant for sine lesere skal være avgjørende for om en fyr får gjenopptatt saken sin eller ikke, sier Tronsrud, og spør:

– Hva da med alle sakene hvor det ikke er noen journalister?

– Propp i stedet for ventil

Også når det gjelder Gjenopptakelseskommisjonen har Mikkel Tronsrud flere forslag til endringer han tror ville gitt en bedre situasjon.

– Det ble dessverre fra start lagt noen forutsetninger som har skapt en uholdbar situasjon. Det ene er at man har forutsatt at kommisjonen skal representere domfelte som mener seg uskyldig dømt. Den domfelte skal ikke være avhengig av økonomiske forhold eller sårne som meg. Faktisk legges det til grunn at de ikke engang skal behøve forsvarer.

– Advokater får i hovedsak ikke oppnevning til å ta sakene, og det er derfor ikke mulig for jurister å bli spesielt gode på gjenåpningsjus, for det kan man jo ikke leve, sier Tronsrud.

Han viser til en undersøkelse NRK gjorde i 2016 hvor de ville se på hvor mange saker Gjenopptakelseskommisjonen gjenopptar på grunnlag av nye bevis og hva forsvarsadvokater mener om kommisjonen. Terskelen for gjenopptakelse

er for høy, mente fire av fem, og advokatene hadde lav tillitt til at justismord oppdages.

– Det som var et godt forslag har blitt en propp i stedet for en sikkerhetsventil, sier Tronsrud.

Han mener også ordningen med at begjæringene legges frem for et sekretariat ikke fungerer.

– Det blir litt som en rettssak hvor dommeren ikke er til stede, men får presentert saken av en sekretær etterpå. Og partene i saken vet ikke hva som presenteres.

– Ideen med en løsevet kommisjon er god og ideen med å ha noen som på det offentlige vegne skal utrede saker for domfelte er god, men etter mitt syn må man dele disse to. Vedkommende som er leder for kommisjonen kan ikke være leder for utrederne, mener han.

Videre mener Tronsrud at sekretariatets monopol på å legge frem saker til kommisjonen bør oppheves og han ønsker seg en slags godkjenning eller opptaksprøve gjør at advokater og privatpersoner med kompetanse på å utrede saker skal kunne legge frem saker for Gjenopptakelseskommisjonen.

– Det må være en litt standardisert måte å legge frem saker på så det ikke blir for kaotisk og enklere for kommisjonen å forholde seg til.

Til slutt mener Tronsrud det er for lite åpenhet i Gjenopptakelseskommisjonen.

– Et problem for Viggo Kristiansen underveis var at de som ikke ønsker gjenåpning kunne hevde hva som helst. De kunne si at her er det ikke noen nye bevis, mens Kristiansens forsvarer står i dilemmaet at om han går ut med bevisene så bryter han loven.

Ønsker endringer

På spørsmål om han tror på at det nå vil skje en endring og bedring svarer Mikkel Tronsrud at han er usikker.

– Jeg opplever en iboende arroganse i hele systemet. Jeg tror ikke en person som meg blir lyttet til av verken beslutningstakere eller de

som jobber med sakene. Vi har jo flere eksempler på saker hvor ting har gått galt, det har blitt gransknings, men så hører vi ikke så mye mer.

– Å peke tilbake på hva som sies i granskningene er det ikke så mange som bryr seg om.

Med «person som meg» sier han at han mener privatpersoner som står utenfor systemet og som ikke har noen autoritet i kraft av utdanning eller stilling.

– Min eneste autoritet er at jeg frivillig har lagt den tusenvis av timer på denne saken. Mitt inntrykk er at mange innenfor en profesjon tenker at «dette løser vi best selv». Når man er innenfor et system tenker man at dette er det vi som kan.

– Men man kommer heller ingen vei ved å ikke foreslå endringer, sier han.

Tronsrud forteller at han har et håp om at de store advokatfirmaene kan gå sammen og lage et pro bono-system eller en frivillig resurspool for domfelte som ønsker å få saken sin gjenopptatt.

Til sist ønsker rettsikkerhetsprisivinneren seg en slags «havari-kommisjon for justisfeil».

– Dette er en idé jeg har snappet opp fra andre, altså, påpeker han.

– Ikke bare på ratifiserte justismord, men på justisfeil generelt, hvor man får systematisert og lært av feilene sånn som man gjør når et fly styrter. I stedet for å gjøre satelittgranskninger, bør alle ulykker og nestenulykker settes i system for oppfølging og det bør kontinuerlig gjøres forbedring på bakgrunn av funn.

– Det er bra med de store endringene, men jeg tror summen av mange små over tid er mer kraftfullt.

Helt siden han leste Bjørn Olav Jahrs bok i jula 2017 har Mikkel Tronsrud brukt store deler av fritiden sin på Baneheia-saken. Nå anser han seg godt på vei ferdig med sin innsats.

– Jeg fyller fortsatt fritida mi med mer enn jeg har tid til, smiler han.

Halvard Sivertsen.
(Foto: Privat)

Flyfoto over Baneheia i Kristiansand.
(Foto: Lise Åserud / NTB)

Sivilingeniøren som bet seg merke i mobilbeviset

– Det ble veldig interessant for meg og mitt fagområde

Halvard Sivertsen hadde en lang yrkeskarriere bak seg som sivilingeniør i Telenorselskapet Norkring da han som pensjonist engasjerte seg i Baneheia-saken. Men han hadde helt siden pågripelsen av Viggo Kristiansen hatt en følelse av at det var noe som ikke stemte i saken. – Den følelsen forlot meg aldri, sier Sivertsen. Nå er han en av mottakerne av Rettssikkerhetsprisen for sitt arbeid.

 Ole-Martin Gangnes

Halvard Sivertsen, en av mottakerne av årets rettssikkerhetspris, har bakgrunn som sivilingeniør og hadde gått over i pensjonisttilværelsen da han ble involvert i Baneheia-saken i 2015. Med bakgrunn fra Norkring, selskapet som hadde ansvaret for kringkastingsnettet i Norge, hadde han god kjennskap til dekningsproblematikk. Det kom godt med i arbeidet med det såkalte mobilbeviset i Viggo Kristiansens sak, men Sivertsen forteller at han fattet interesse for Baneheia-saken langt tidligere.

– Jeg har helt siden pågripelsen i saken hatt en følelse av at det var noe som ikke stemte i saken. Den følelsen forlot meg aldri. Men det var først da jeg ble pensjonist, og fikk tid og anledning til å jobbe med saken, at jeg kom inn i den.

Det begynte med at han leste en avisartikkel om en gruppe forskere i Bergen som skulle skrive en bok om Baneheia-saken.

– Da skrev jeg ned noen tanker jeg hadde om mobilbeviset og sendte det til lederen for denne gruppen. Han videresendte det til advokat Arvid Sjødin, som igjen tok kontakt med meg og spurte om jeg kunne lage en rapport om mobilbeviset.

Sivertsens arbeid blir nå trukket frem som en viktig bit i det materialet som har ført til frifinnelse av Viggo Kristiansen. Juryen for Rettssikkerhetsprisen refererer til at, ifølge en nylig avsagt kjennelse fra Borgarting lagmannsrett, har Sivertsens innsats hatt «stor betydning for gjenåpningen og den senere frifinnelsen».

Sivertsen har brukt mye tid på analyser av bevisene i saken, og blant annet utarbeidet skriftlige rapporter om det mye omtalte mobilbeviset, som ble lagt frem for Gjenopptakelseskommisjonen. Juryen for prisen skriver at han er en av dem som har inntatt en aktiv rolle for å fremme rett og hindre urett, og på en uselvisk og uegennyttig måte ofret flere tusentalls timer av egen fritid for å rydde opp i feil som retts-

systemet skulle tatt ansvaret for. Innsatsen belyser betydningen av den rettskafne enkeltborger som ikke gir seg før rettferdigheten skjer fyllest, skriver juryen.

DNA

– *Hvorfor hadde du en dårlig følelse i forbindelse med pågripelsene høsten 2000?*

– Politiet hadde arrestert to ungdommer på 21 år og 19 år – og den yngste av dem hadde tilstått det ene drapet, men nektet for å ha noe med de seksuelle overgrepene å gjøre.

Det syntes jeg var veldig rart, fordi alle oppfattet at dette var en sak der den primære forbrytelsen var overgrepene og der drapene var utført for å unngå å bli avslørt. Da klarte jeg ikke å forstå at den ene skulle ha begått ett av drapene, men ikke hadde noe med overgrepene å gjøre.

Den eldste av dem, Viggo Kristiansen, nektet for å ha noe med saken å gjøre.

– Han holdt fast ved det hele tiden. Det ville i så fall innebære at den yngste av dem var ansvarlig for hele forbrytelsen. Men den tvilen for-

Halvard Sivertsen (t.v), Arvid Sjødin, Mikkel Trondsrud og Bjørn André Gulstad (t.h) på pressekonferanse etter domsavsigelse i gjenåpningssaken. (Foto: Terje Bendiksbø / NTB)

svant da politiet holdt pressekonferanse den 26. oktober det året, der de kunne slå fast at det var funnet DNA fra Viggo Kristiansen på åstedet som knyttet ham til både åstedet og handlingene med hundre prosent sikkerhet. Da var jo saken egentlig løst. Så da skulle all tvil om hans skyld være ryddet av veien, sier Sivertsen.

Så kom rettssaken i første instans.

– Der viste seg at DNA-beviset ikke på noen måte var så sikkert som politiet hadde hevdet. Det var funnet et fragment fra DNA som kunne stamme fra Viggo Kristiansen, men

også fra mer enn femti prosent av alle norske menn. Men det som da ble hevdet av den rettsgenetisk sakkyndige i rettssaken, og som retten la til grunn, var at det var funnet bevis på at det hadde vært to gjerningsmenn på åstedet. Og hvis det ikke var Viggo Kristiansen som var den andre på åstedet, hvem skulle det da ellers være?

Retten la til grunn at det hadde vært to gjerningsmenn. I ettertid har det vist seg at det ikke er DNA-bevis for dette. I riksadvokatens innstilling, der han ba om frifinnelse for Viggo

Kristiansen, var det blant annet påliteligheten av de opprinnelige DNA-resultatene, og dermed holdepunktene for at mer enn én gjerningsperson var involvert i ugjerningene, som bidro til frifinnelse.

To rapporter

Under rettsbehandlingen i første instans dukket også mobilbeviset opp – det var sendt og mottatt tekstmeldinger fra Viggo Kristiansens mobil i tidsrommet ugjerningene skjedde.

– Da ble det veldig interessant for meg og mitt fagområde. De sakkyndige fra Telenor som vitnet i retten kunne fortelle at det var mottatt og sendt to tekstmeldinger via en basestasjon som ikke hadde dekning på åstedet eller området i nærheten. Det hadde skjedd i det tidsrommet forbrytelsen måtte ha skjedd. Da våknet tvilen i meg for alvor, forteller Sivertsen.

Men i forbindelse med behandlingen i lagmannsretten kom det en ny rapport om mobilbeviset laget av selskapet Teleplan, som åpnet for at det kunne ha vært dekning i det aktuelle området. Dermed var det to rapporter – den ene sa det ikke kunne være dekning og den andre åpnet for at det kunne være det.

– Også Teleplans rapport sa at det ikke var dekning på åstedet i den perioden da de foretok sine målinger og at grensen gikk et godt stykke derfra. Men at denne analysen kun var gyldig for den perioden de drev undersøkelsen, ett år og tre måneder etter drapene. Og at de ikke hadde data nok til å kunne si noe sikkert om hvordan forholdene hadde vært på drapstidspunktet. Det var dermed umulig for dem å si om det

Mikkel Tronsrud, Arvid Sjødin og Halvard Sivertsen utenfor Ila etter å ha besøkt Viggo Kristiansen i fengselet. (Foto: Privat)

hadde vært eller ikke vært dekning på det tidspunktet.

– *Så den siste rapporten kunne ikke si noe om forholdene på tidspunktet for ugjerningen?*

– Den konkluderer med at det er umulig å si noe om det som skulle undersøkes, men likevel blir det et av hovedbevisene. Resonnementet til påtalemyndigheten og retten ser ut til å ha vært: I med at det ifølge Teleplans rapport var umulig å si om det var dekning eller ikke dekning fra den aktuelle basestasjonen, så kan man ikke utelukke at det har vært det. Og kan man ikke utelukke det, er det ikke noe i veien for å legge til grunn at det var dekning.

Også dette beviset er vurdert helt annerledes i dag og riksadvokaten skriver i sin innstilling til frifinnelse av Viggo Kristiansen at: «De nye opplysningene får også stor betydning for vurderingen av de

andre bevisene i saken, og da særlig teledatabevisene (mobiltelefonbeviset) og Jan Helge Andersens forklaring.»

Sivertsen forteller at et av medlemmene i juryen ble intervjuet av NRK etter at dommen falt i 2002. Han fortalte da om tvil som hadde vært i juryen om skyldspørsmålet.

– Da Jahr skrev den første boken om Baneheia-saken intervjuet han dette jurymedlemmet og ba ham utdype dette. Han bekreftet den tvilen som hadde vært i juryen, men forklarte at denne tvilen ble ryddet av veien da det ble klart at det kunne ha vært mobildekning fra den aktuelle basestasjonen på åstedet.

Bevisvurdering

– *Hvorfor gikk det galt med vurderingen av bevisene?*

– Denne saken er først og fremst en etterforskningsskandale, slik jeg

tror alle justismordsaker er. Et justismord skjer ikke nødvendigvis fordi retten feiltolker informasjonen den får. Men det skjer hvis retten blir ført bak lyset.

Sivertsen mener etterforskningen i Baneheia-saken var veldig god frem til pågripelsene i september 2000.

– Allerede i midten av juli hadde de identifisert Jan Helge Andersen som hovedmistenkt. Men så fikk de for seg at han var en altfor «svak» person til å kunne ha gjort dette alene. Og alle som forklarte seg om forholdet mellom Andersen og Viggo Kristiansen var enige om at det var Kristiansen som var den dominerende av dem. Men det er litt rart at de mente at Andersen ikke hadde vært alene, fordi Kripos hadde satt ned en gjerningsmannprofilgruppe som la til grunn at dette var gjort av én person. De

begrunnet det med at overgrepene og drapsmetodene var identiske og det fantes bare spor på åstedet etter én gjerningsperson.

Sivertsen sier etterforskningsledelsen hadde fått denne rapporten noen dager før pågripelsen, men at den ikke ble underskrevet og gjort tilgjengelig for forsvarer.

– Den 13. september blir Andersen pågrepet fordi politiet hadde fått en fullstendig DNA-profil i et kjønns hår som var funnet på åstedet. Likevel blir Viggo Kristiansen også pågrepet – før Andersen har tilstått og har trukket ham inn i saken. I dag vet vi hva som skjedde under avhøret av Andersen, der politiet fortalte at de visste at det var to gjerningsmenn og at de visste at den andre var Viggo Kristiansen. Og at de visste at han var den dominerende personen av de to. Andersen ble videre forespeilet at han kunne komme til å bli betraktet som et offer i saken. Dermed fikk vi den håpløst usannsynlige tilståelsen fra Andersen der han påtar seg skylden for det ene drapet, men benekter enhver befatning med de seksuelle overgrepene.

– *Men kunne ikke retten vært mer kritisk til det som ble presentert under rettssaken?*

– Saken er også en rettsskandale, fordi retten aksepterte at den sakkyndige fra Rettsmedisinsk institutt i Norge presenterte og forklarte det rettsgenetiske arbeidet som andre rettsgenetikere, i Spania, hadde gjort. Det hadde aldri blitt akseptert i for eksempel britisk rett. Der hadde det vært utenkelig, og det skulle heller ikke blitt akseptert i norsk rett. Her skulle rettens administrator skjont at de spanske rettsgenetikerne måtte kalles inn som vitner.

Sivertsen har også sett på hvordan presselekkasjer fra politiet påvirket saken.

– Jeg har gått gjennom avhørene av Viggo Kristiansen og det avisene skrev. På et tidspunkt i etterfors-

kningen ble det systematisk lekket falsk informasjon, sier han.

Ifølge Sivertsen ble det lekket uriktig informasjon både om vitneobservasjoner av Viggo Kristiansen i Baneheia før og etter drapene, og om sikre spor på åstedet etter to gjerningsmenn.

– Dermed er det også en presse-skandale. Da rettssaken startet, kom det jo frem at mye av det avisene hadde skrevet om alle bevisene mot Viggo Kristiansen ikke stemte. Ikke minst gjelder dette informasjonen om det hundre prosent sikre DNA-beviset politiet hadde presentert på pressekonferansen den 26. oktober.

Brukt mye tid

– *Hvor mange timers arbeid har du lagt ned i denne saken?*

– Det er ikke så lett å si fordi jeg ikke har ført noe timeregnskap. Det var aldri i mine tanker at jeg skulle få betalt. Uansett hvor mange timer jeg selv oppgir, kommer nok min kone til å doble antallet, smiler Sivertsen.

Tallet han oppga til lagmannsretten i forbindelse med kravet om godtgjørelse var et anslag på 3600 timer – det vil si 600 timer i året i seks år.

– Det er nok et konservativt anslag – jeg har brukt ganske mye tid på denne saken.

Sivertsen fikk godtgjort 1400 timer av lagmannsretten, men sier han ikke gjorde jobben med forventning om betaling.

– Da jeg skulle lage rapporten om mobilbeviset, fikk jeg en mail fra advokat Arvid Sjødin om at foreldrene til Viggo Kristiansen var innstilt på å betale for dette arbeidet. Og hvis jeg ikke kunne akseptere det, måtte jeg eventuelt vente til Viggo Kristiansen var frifunnet med å bli betalt. Da svarte jeg at jeg absolutt ikke skulle ha noen penger av foreldrene, og at en frifinnelse var god nok belønning for meg. Dette ble sitert i den kjennelsen fra lagmannsretten, der de skriver at det kunne jo se ut som om Sivertsen har fraskrevet seg enhver form for betaling for arbeidet.

Men de valgte en velvillig tolkning, som gikk ut på at det jeg fraskrev meg var at foreldrene skulle betale meg.

– *Frykter du at det kan være feil ved flere teledatabevis i Norge?*

– Det har jeg ikke grunnlag for å ha noen mening om. Jeg har ikke satt meg inn i bruken av teledatabevis i andre saker enn denne, som skjedde i det som nesten var mobiltelefonens barndom.

Sivertsen forteller at politiet før pågripelsen hadde en utskrift av Viggo Kristiansens mobilbruk i dagene omkring drapene. Denne utskriften gjaldt bare utgående aktivitet. Her fremgikk det at Kristiansen hadde sendt to tekstmeldinger til en venninne nettopp i det tidsrommet da ugjerningene pågikk. Etter pågripelsen fikk politiet en omfattende utskrift for de siste seks månedene. Her kom det fram at Kristiansen også hadde motatt to tekstmeldinger i det tidsrommet drapene skjedde.

– Man kunne ikke der se direkte hvilken basestasjon disse hadde gått over, men dersom de hadde henvendt seg til Telenor ville de fått informasjon om dette. Denne utskriften ble lagt i en skuff i syv måneder, helt til Viggo Kristiansens forsvarer, etter at rettssaken var begynt, henvendte seg til politiet og ba om å få en vurdering av hvilke basestasjoner meldingene hadde gått over. Da fant politiet frem rapporten. Med andre ord: I syv måneder satt politiet på en rapport som ville gitt Viggo Kristiansen alibi, sier han.

Frivillig innsats

– *Hva tenker du om at frivillig innsats har spilt den rollen det har gjort for å få resultatet man har i dag?*

– Poenget med å opprette Gjenopptakelseskommisjonen var at det ikke skulle være slik. Det var kommisjonen som skulle gjøre de nødvendige undersøkelser. Det er vanskelig å tro at kommisjonen opp gjennom årene har vært totalt udyktig, men jeg sitter igjen med en

følelse av at kommisjonen, fra de fikk denne saken første gang i 2008, har lest gjennom begjæringen og allerede da konkludert med at saken ikke skal gjenopptas. Alle forsøk på å belyse saken bedre har blitt motarbeidet.

Han viser blant annet til advokat Sigurd Klomsæts forsøk på å få nye sakkyndige.

– Kommisjonen arbeidet etter mitt syn for å hindre ny sakkyndighet eller nye undersøkelser. Sigurd Klomsæt ba allerede i 2008 kommisjonen sørge for at man fikk utlevert rådataene fra undersøkelsene som rettsgenetikerne i Spania hadde foretatt og som viste hva som faktisk var gjort. Rapporten fra Spania inneholder jo bare konklusjonene. Men det skjedde ikke. Kommisjonen nektet å medvirke til å få utlevert rådataene i selve DNA-beviset som retten hadde lagt så stor vekt på. Det gikk jo så lang at Klomsæt til slutt måtte anlegge sak mot kommisjonen for å få en løsning på det.

Selv opplevde han at han fikk grei tilgang til det han trengte av dokumenter etter hvert.

– Men når vi henvendte oss til politiet for å få tilgang til dokumenter som ikke lå i sakspapirene, fikk vi beskjed om at slike dokumenter ikke eksisterte og at forsvarerne hadde fått utlevert alt politiet hadde. Men det må være hundrevis av interne dokumenter som er makulert eller ikke tilgjengelig lenger.

– *Hvordan arbeidet dere i støttegruppen – dere satt spredt geografisk med deg i Bergen og andre i andre deler av landet. Ble det mange møter på Teams?*

– Vi har aldri brukt Teams eller telefonmøter. Alt har gått på mail og det har fungert veldig bra for kommunikasjon med alle.

– *Hvordan vurderer du det som har skjedd etterpå og etterspillet i denne saken?*

– Jeg må først si at jeg er imponert over den etterforskningen som

politiet i Oslo gjorde da saken ble gjenopptatt. De snudde alle steiner og gikk løs på saken uten spesielle fordommer. Det viste seg jo at Rettsmedisinsk institutt satt på veldig mange prøver som aldri hadde blitt analysert før Oslo-politiet tok tak i saken. Jeg er også veldig fornøyd med at retten til slutt besluttet å løslate Viggo Kristiansen mens etterforskningen pågikk.

Sivertsen er også meget fornøyd med at riksadvokaten innstilte på frifinnelse av Viggo Kristiansen og glemmer ikke riksadvokat Jørn Mauruds pressekonferansen i den forbindelse.

Jeg er fornøyd med
at retten til slutt besluttet
å løslate Viggo
Kristiansen mens
etterforskningen pågikk

– Den pressekonferansen tror jeg er det mest gripende øyeblikket i denne saken. Riksadvokat Maurud var så klar og etterlot ingen tvil om at vi her står overfor et menneske som har sittet uskyldig fengslet i over tjue år og han ba om unnskyldning på vegne av påtalemyndigheten. Vi som har jobbet med saken var også til stede i lagmannsretten da han ble formelt frifunnet. Også retten var veldig klar – at det er snakk om et justismord. Rettstaten fungerte altså til syvende og sist. Men det var altså kun én stemmes overvekt i Gjenopptakelseskommisjonen for å ta opp igjen saken.

Sikkerhetsventil

– *Hva er ditt budskap til juristene, med tanke på det du har sett i denne saken?*

– Jeg vet ikke om jeg vil kalle det et budskap, men jeg har opplevd at mye av det juridiske miljøet har vært taust om denne saken opp gjennom årene. Det har virket som at få, til tross for arbeidet fra advokater og andre, har tenkt at dette er en sak som kanskje burde undersøkes mye grundigere. Det blir en slags likegyldighet som man kanskje bør reflektere litt over.

– Man skal ha tillitt til rettsstaten, rettsvesenet og Gjenopptakelseskommisjonen. Når kommisjonen fire ganger nektet saken gjenopptatt, burde det normalt være slik at dette er en sak som er korrekt avvist for gjenopptakelse. Men slik var det altså ikke. Dette er en kommisjon som skal være den domfeltes sikkerhetsventil.

– Det er jo mange forsvarsadvokater som har klaget over kommisjonen og sier at den gjør for lite for domfelte. Selv har jeg ikke satt med inn i andre saker enn denne.

– *Hvordan er det med din egen tiltro til rettssstaten nå?*

– Vel, i dette tilfellet viser det seg at den til slutt har fungert, men jeg mener at saken skulle blitt gjenopptatt allerede i 2010. Det betyr at Kristiansen satt ti år lenger i fengsel fordi kommisjonen ikke gjorde jobben sin. Det er skremmende. Når det gjelder tillitten til rettstaten ellers, har det jo skjedd mye de siste årene, når det gjelder for eksempel avhørsmetoder, som gjør at jeg håper vi ikke får tilsvarende skandaler igjen. Men jeg mener vi må gjøre noe med Gjenopptakelseskommisjonen. Den kan ikke fortsette i sin nåværende form.

18. oktober kommer Halvard Sivertsen til Rettssikkerhetskonferansen i Oslo for å motta Rettsikkerhetsprisen, sammen med Lars Mikkelsen Tronsrud og Bjørn Olav Jahr.

Foto: iStock.com/Aaron Amat

Få 4 % rente på sparepengene dine i Handelsbanken

Som medlem får du 4 % i rente på kontosparing fra første krone. Det er ingen begrensninger i antall overføringer, og du har full tilgang til pengene når du trenger dem.

Med egen rådgiver i Handelsbanken får du gode råd om smart sparing. Husk at ektefelle/samboer har tilgang på de samme gode betingelsene.

Spar trygt og forutsigbart på sparekonto i Handelsbanken.

Se alle fordelene på handelsbanken.no/juristforbundet

JURIST
FORBUNDET

Baneheia-saken

19. mai 2000

10 år gamle Lena Sløgedal Paulsen og 8 år gamle Stine Sofie Sørstrønen drar ut for å bade i det populære friluftsområdet Baneheia. Jentene kom aldri tilbake og ble sist observert når de badet i 3. stampe klokka 18:50.

21. mai 2000

De to jentene blir etter omfattende søk funnet voldtatt og drept søndag kveld. Kroppene var skjult i en fjellsprekk og dekket til.

(Foto: Lise Åserud / NTB)

2010

En ny begjæring om gjenopptakelse leveres, men også denne beslutter kommisjonen enstemmig å ikke ta til følge. *Desember:* Viggo Kristiansen saksøker Staten v/ Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker med påstand om at kommisjonens vedtak er ugyldige.

Advokat Sigurd Klomsæt
(Foto: Aleksander Andersen / Scanpix)

Høsten 2008

Viggo Kristiansen leverer første begjæring om gjenopptakelse. Kommisjonen besluttet enstemmig at begjæringen ikke skulle tas til følge.

2011

Oslo tingrett kommer frem til at kommisjonens begrunnelse var tilstrekkelig og at det ikke foreligger relevante feil som kan ha innvirket på avgjørelsen. Avgjørelsen ankes og Høyesterett tillater anke direkte til Høyesterett.

2012

«Høyesterett i storkammer vurderte domstolenes kompetanse til å prøve kommisjonens vedtak. Høyesterett kom frem til at lovforarbeidene ikke ga presise anvisninger på hvilke sider av en kommisjonssak som kan prøves, men at det var sikkert at domstolene kan prøve kommisjonens generelle tolkning av straffeprosessloven § 391 nr. 3 og § 392 annet ledd om vilkårene for gjenopptakelse. Høyesterett uttalte videre at man kan prøve grunnleggende saksbehandlingsfeil. Kommisjonens bevisbedømmelse og konkrete rettsanvendelse kunne ikke prøves. Anken over tingrettens dom ble forkastet.» (Lovdata)

21. oktober 2022

Riksadvokaten vurderer at det ikke finnes tekniske bevis som knytter Viggo Kristiansen til de straffbare handlingene i Baneheia.

Riksadvokat Jørn Maurud
(Foto: Gøran Bohlin / VG)

2. september 2022

Statsadvokaten i Oslo innstiller på frifinnelse av Viggo Kristiansen.

15. desember 2022

Borgarting lagmannsrett forkynner en frifinnende dom for Viggo Kristiansen i Baneheia-saken. Justisminister Emilie Enger Mehl beklager overfor Kristiansen samme dag. Hun varsler at et uavhengig granskningsutvalg vil ble nedsatt.

24. mars 2023

Riksadvokaten fremsatte begjæring til Gjenopptakelseskommisjonen om åpning av straffesaken mot Jan Helge Andersen i frifinnelsen av drapet på Lena Sløgedal Paulsen.

13. september 2000

Jan Helge Andersen og Viggo Kristiansen blir arrestert. Det første avhøret av Andersen har i ettertid fått massiv kritikk. Det ble gjennomført uten advokat til stede, uten lydopptak, informert om at det fantes DNA-bevis og uttalt «kan det være slik at du også er et offer i saken og det er Viggo som er hovedmannen». Andersen tilstår da et av drapene og legger hovedskylden på Kristiansen.

april–mai 2001

Saken gikk i Kristiansand byrett. 1. juni ble de to siktede dømt for voldtekt og drap eller medvirkning til dette.

Fra Kristiansand byrett.
(Foto: Aftenposten /
Finn Eirik Strømberg)

24. april 2002

Høyesterett avviser Viggo Kristiansens anke over saksbehandlingen og lovanvendelsen under skyldspørsmålet.

13. februar 2002

Agder lagmannsrett dømmer Viggo Kristiansen til forvaring i 21 år med minstetid på 10 år. Jan Helge Andersen dømmes til 19 års fengsel.

2013

Den tredje begjæringen tas heller ikke til følge. Kommisjonen mente det i hovedsak var de samme anførselene som i de tidligere begjæringene.

2014

Den fjerde begjæringen om gjenopptakelse forkastes av kommisjonens leder alene.

juni 2017

Den femte og siste begjæringen om gjenopptakelse sendes inn.

Advokat Arvid Sjødin
(Foto: Privat)

1. juni 2021

Viggo Kristiansen løslates fra Ila fengsel og forvaringsanstalt i Bærum etter at Høyesteretts ankeutvalg ikke fant grunnlag for å fravike hovedregelen om utsatt fullbyrdelse av soningen.

(Foto: Heiko Junge / NTB)

18. februar 2021

Gjenopptakelseskommisjonen tar begjæringen fra 2017 til følge og beslutter at Viggo Kristiansens sak skal gjenåpnes. Kommisjonen var delt i et flertall på tre og et mindretall på to. «Selv om det samlet sett foreligger en rekke forhold som taler for at Viggo Kristiansen er skyldig foreligger det etter flertallets vurdering samlet sett en rimelig mulighet for at han ville ha blitt frifunnet» skrev flertallet.

15. juni 2023

Gjenopptakelseskommisjonen vedtar enstemmig å gjenåpne den frifinnende delen av dommen mot Jan Helge Andersen. Viggo Kristiansen anmelder samme dag Jan Helge Andersen for falsk forklaring.

Tuva Bønke Grønning

De sentrale bevisene

Foto: Lise Åserud / NTB

Etter at Gjenopptakelseskommisjonen besluttet at Viggo Kristiansens sak skulle gjenopptas gjennomførte Oslo politidistrikt under ledelse av statsadvokaten i Oslo en ny etterforskning. I dag står de sentrale bevisene, DNA, teledata og Jan Helge Andersens forklaring, i et annet lys. Riksadvokaten vurderte bevisene slik i sin innstilling til frifinnelse av Viggo Kristiansen:

 Tuva Bønke Grønning

DNA

DNA-prøver som ble sendt til Spania ga treff som gjorde at man den gangen la til grunn at det var snakk om to gjerningspersoner.

Disse resultatene har vært mye diskutert i ettertid, da mengdene var veldig små, over 54 prosent av norske menn har varianten i DNA som ble funnet og det kan være snakk om kontaminering.

«Det foreligger ingen tekniske bevis som knytter Kristiansen til de straffbare handlingene. Til tross for omfattende DNA-prøvetakning og -analyser er det ikke funnet DNA-spor som med noen rimelig grad av sikkerhet kan antas å

stamme fra Kristiansen» skrev Riksadvokaten da han innstilte på frifinnelse av Viggo Kristiansen.

Det har i ettertid blitt gjort nye DNA-analyser som på flere punkter er forenlige med Jan Helge Andersen.

«DNA-undersøkelsene foretatt etter gjenåpningen har ikke styrket teorien om to gjerningspersoner» heter det i avgjørelsen fra Riksadvokaten.

– Det er ikke funnet DNA fra to gjerningspersoner, men kun fra en gjerningsperson, sa statsadvokat Johan Øverberg under rettsbehandlingen av Kristiansen gjenåpningssak.

Teledata

Teledata innhentet etter at Viggo Kristiansen ble pågrepet viser aktivitet på hans mobiltelefon i tidsrommet drapene skal ha skjedd fra en basestasjon som ikke dekker åstedet, men Kristiansens bopel, hvor han selv sa han befant seg.

Riksadvokaten skriver i sin avgjørelse av teledatabevisene trekker i retning av at Kristiansen ikke er skyldig, og at det er nærliggende «å anta at Kristiansens mobiltelefon befant seg innenfor det sannsynlige dekningsområdet for basestasjonen EG_A da de aktuelle meldingene ble motatt og sendt».

Det påpekes at dette er vanskelig å forene med hvordan Jan Helge Andersen har forklart at han og Kristiansen beveget seg både før de møtte jentene og det videre hendelsesforløpet.

«Hypotesen om at Kristiansen kan ha beveget seg til og fra mellom åstedet og dekningsområdet, herunder at han kan ha etterlatt mobiltelefonen i sykkelvesken, fremstår som lite plausibel og mangler støtte i bevisene. Teledatabevisene er derimot forenlige med Kristiansens forklaring om at han i det aktuelle tidsrommet oppholdt seg ved egen bopel.»

Andersens forklaring

Dommen fra 2022 legger stor vekt på Jan Helge Andersens forklaring, samt at den legger til grunn at DNA-bevisene bekrefter at det er snakk om to gjerningsmenn, noe som første til at teledatabeviset ble nedtonet.

Riksadvokaten påpeker at Andersens forklaring på flere sentrale punkter lider av svakheter, «både hva gjelder indre sammenheng og plausibilitet, og ikke minst manglende samsvar med andre opplysninger i saken».

I avgjørelsen skrives det at forklaringen om hendelsesforløpet på åstedet og egen rolle bærer preg av ansvarsfraskrivelse.

«I tillegg kommer at Andersen har forklart seg skiftende om de seksuelle overgrepene. De

nye DNA-undersøkelsene kan trekke i retning av at Andersens rolle på åstedet har vært en annen og mer aktiv enn det han har erkjent. Hans forklaring lar seg dessuten vanskelig forene med teledatabevisene. Samlet sett er Andersens forklaring preget av uriktigheter og manglende troverdighet i en slik grad at den vanskelig kan tillegges vekt i Kristiansens disfavør.»

Riksadvokaten peker også på at politiet i avhør av Andersen 13. september sa at de var «sikre på at han var en av gjerningsmennene» og i forlengelsen spurt om han «kunne være et slags offer i saken – i den forstand at hans beste kamerat Viggo Kristiansen – kunne ha vært den mest aktive på åstedet».

Andre bevis

«Det foreligger ikke andre bevismomenter som i nevneverdig grad kaster lys over spørsmålet om

Kristiansen tok del i de straffbare handlingene» skrev Riksadvokaten i 2022.

Gransking av alle aktører

– Det tok nesten 21 år fra Viggo Kristiansen ble feilaktig dømt til han ble frifunnet. Regjeringen har nå satt ned et granskingsutvalg som er gitt et av de viktigste samfunnsoppdragene innenfor norsk justissektor på lang tid.

 Ole-Martin Gangnes

Foto: Rune Kongsro / JD

Det sa justis og beredskapsminister Emilie Enger Mehl, da det i februar ble satt ned et utvalg som skal granske skal håndteringen av Baneheia-saken. Det er professor Ph.d. Jon Petter Rui, som skal lede utvalget som skal granske straffesaken mot Viggo Kristiansen i Baneheia-saken og foreta en gjennomgang av Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker. Utvalgets øvrige medlemmer består av lagdommer Ph.d. Susann Funderud Skogvang, den danske vicesstatsadvokat Iren Mirmojtahedi, den svenske docent Ph.d. Anders Nordgaard, advokat Inger Marie Sunde, politioverbetjent Ingrid Tveit fra Kripas og professor dr.philos Arne Johan Vetlesen.

Granskningen skal omfatte håndteringen av saken hos alle aktører som har vært involvert, herunder politiet, påtalemyndigheten, domstolene, forsvarere, bistandsadvokater, sakkyndige, Den rettsmedisinske kommisjon og Gjenopptakelseskommisjonen. Utvalget skal blant annet klarlegge hva som skjedde, og hvilken kunnskap de ulike aktørene satt med på de ulike stadiene av prosessen.

Utvalget skal levere sin utredning innen utgangen av 2024.

Tilgang til rettshjelp

Juristforbundets president Sverre Bromander sa tidligere i år til Juristen at han er glad for at utvalget er nedsatt, og mener det blant annet må se på tilgangen til rettshjelp i gjenopptakelsessaker.

– Uten iherdige journalister, advokater og andre som har stått på dag og natt i årevis hadde dette ikke skjedd. Utvalget bør derfor utrede hvorledes fri rettshjelpsordningen fungerer i gjenopptakelsessaker og dekning av utgifter og arbeid mennesker påføres når de forsøker å sikre rettssikkerhet for dem som kan være feilaktig dømt, sa Bromander.

– Å forebygge ytterligere justisskandaler er for viktig til å bli drevet via dugnadsarbeid i møte med et overmektig statsapparat.

Bromander har også vært opptatt av at man må forebygge justisfeil med mer forskning og at man må tenke systematisk.

– Jeg har lyst til å advare mot den norske tradisjonen med mye granskinger og evalueringer i enkeltspørsmål og på enkeltområder når noe synes ikke å fungere eller å ha gått galt, mens man samtidig på justisfeltet i alt for liten grad systematisk evaluerer og forsker helhetlig,

både i forkant og etterkant av vedtak, sa Bromander i januar.

– Vi havner da stadig vekk i en situasjon hvor vi må reparere når det har gått galt, av og til alvorlig galt, fremfor å forebygge justisfeil som økt forskning ville bidratt til, sa han.

Rullerende system

Juristforbundet har uttalt at «en full gjennomgang av Gjenopptakelseskommisjonen vil gi liten mening uten at den også medfører en full gjennomgang av reglene for å få rettshjelp til saker som hører hjemme i Gjenopptakelseskommisjonen».

– Spørsmålet er om reglene for å få advokat i gjenåpningssaker er for trange. Jeg forutsetter at disse temaene koordineres inn mot Regjeringens pågående lovarbeid om rettshjelpsordningen, sa Bromander i januar.

I et innspill til justiskomiteen skrev Juristforbundet tidligere i år at det også bør ses på om retten til kontradiksjon er godt nok ivarettatt, om det er riktig at det er samme saksbehandler som behandler en ny gjenopptakelsesbegjæring, eller om det da bør være et rullerende system, slik at ikke samme person behandler samme sak flere ganger.

– Dypt tragiske konsekvenser

Da riksadvokat Jørn Sigurd Maurud ba om frifinnelse av Viggo Kristiansen i oktober i fjor kom han også med en beklagelse.

 Tuva Bønke Grønning

Det var 21. oktober nyheten om at Riksadvokaten ba om frifinnelse av Kristiansen kom. Maurud sa blant annet at bakgrunnen var at det samlede etterforskningsmaterialet klart ikke gir bevismessig grunnlag for straffeforfølgning av Kristiansen i Baneheia-saken.

– Jeg har stor forståelse for at mange føler at de har måttet vente lenge på min avgjørelse og at dette i seg selv har vært en belastning for de interesserte. Men en del av etterforskningen har vært tidkrevende. Det gjelder særlig nye DNA-analyser, sa

Riksadvokat Jørn Maurud
(Foto: Gøran Bohlin / VG)

Maurud under pressekonferansen.

Han kom også med en tydelig beklagelse:

– På bakgrunn av min egen vurdering er det klart for meg at denne saken har fått dypt tragiske konsekvenser, især for Kristiansen. Han har sonet over 20 år i fengsel, og dermed har blitt frarøvet store deler av sitt liv. Også hans nærmeste har lidd et ufattelig tap. Jeg vil derfor, på

vegne av påtalemyndigheten, på det sterkeste beklage den urett som er begått.

I desember, etter rettsmøtet hvor Kristiansen ble frikjent, kalte også justisminister Emilie Enger Mehl inn til pressekonferanse hvor hun ba Viggo Kristiansen om unnskyldning på vegne av den norske stat.

– Viggo, jeg vil si unnskyld for den uretten du måtte tåle. Du har forsøkt å si ifra. Du har hevdet din uskyld, men du har ikke blitt hørt, sa Mehl.

Mehl uttalte at saken kanskje er «norgeshistoriens største rettsskandale».

– Det er en mann som står i sentrum av dette som har sittet mange, mange år i fengsel for noe han nå er frifunnet for. Det er vanskelig å sette seg inn i hvor forferdelig det må ha vært, og det har åpenbart preget hans liv og alle rundt han. Derfor mener jeg det er helt riktig at regjeringen beklager.

Foreldrene:

– Enorm påkjenning

Da det ble klart at Viggo Kristiansen ble frikjent uttalte bistandsadvokat Audun Beckstrøm at foreldrene til jentene satt igjen med flere spørsmål enn svar.

 Tuva Bønke Grønning

– For foreldrene er dette en uholdbar situasjon og en stor belastning. De ønsker å vite hva som skjedde, sa Beckstrøm, ifølge VG.

– For de fire foreldrene som fikk sine to elskede jenter revet bort på verst tenkelig vis har de siste 18 månedene vært en enorm påkjenning. Det har vært sorg, sinne, fortvilelse, redsel, usikkerhet.

Da det i mars i år ble klart at riksadvokaten ville be Gjenopptakelseskommisjonen om at saken mot Jan Helge Andersen gjenåpnes uttalte bistandsadvokat Håkon

Brækhus til mediene at de var fornøyd med det.

– Vi har presset på for at saken skal bringes inn for retten, sa han.

Han uttalte at foreldrene er glade for avgjørelsen, men at det samtidig er blandende følelser etter som det blir en tøff prosess for dem fremover.

– Man må belage seg på at dette tar tid, både i Gjenopptakelseskommisjonen, i domstolene og i eventuelle ankerunder også videre, sa Brækhus i mars.

Viggo Kristiansens sak er ikke enestående. Her er noen eksempler på justismord fra nyere tid. Tuva Bønke Grønning

■ Liland-saken

Per Liland ble i 1970 dømt til 21 års fengsel og 10 års sikring for dobbelt-drapet på John Olav Larsen og Håkon Edvard Johansen i Fredrikstad 22. desember 1969. De to ble funnet drept med store skader i hodet på Larsens bopel, som ble kalt «Lille Helvete» i rusmiljøet.

Liland ble pågrepet like ved åstedet kort tid etter at de to ble funnet, men nektet hele tiden skyld. To andre ble også pågrepet, men løslatt kort tid etter.

Etter dommen anket Liland både straffeutmålingen og saksbehandlingen, men anken ble forkastet av Høyesterett. Også en begjæring om gjenopptakelse sendt i 1971 ble forkastet. Da sikringen utløp i 1993 begjærte han ny gjenopptakelse, noe som ble tatt til følge året etter.

Allerede fra 1970 engasjerte ekteparet Vibeke og Sten Ekroth seg i saken, og begynte å jobbe frivillig med sikte på å bevise at Liland var uskyldig. Journalist Tore Sandberg engasjerte seg også i saken og skrev boka «Øksedrapene i Lille Helvete» i 1992.

Etter hvert viste nye bevis at drapene ikke skjedde 22. desember, men enten 23. eller 24. Dette var et tidsrom hvor Liland hadde alibi, og saken ble til slutt gjenopptatt.

I 1994 ble Liland frifunnet og fikk 3,47 millioner kroner i erstatning og 10 millioner kroner i oppreisning. Liland satt fengslet i 14 år.

Året etter frifinnelsen ble det ned satt et granskingsutvalg som kom med sin NOU i 1996. Liland-saken fikk store konsekvenser for reglene om gjenopptakelse av straffesaker og var medvirkende til opprettelsen av gjenopptakelseskommisjonen.

Per Kristian Liland på vei inn til rettslokalet i 1970 (Foto: Scan-Foto)

Fritz Moen, flankert av Tore Sandberg (t.v.) og John Christian Elden i Borgarting lagmannsrett, etter at Moen ble frikjent for det ene drapet. Frikjennelsen kom på dagen 27 år etter at han ble pågrepet av politiet for første gang i forbindelse med saken. Moen gratuleres i venstre hånd fordi han er lam i høyre. (Foto: Heiko Junge / NTB)

■ Fritz Moen

Fritz Yngvar Moen ble i 1978 dømt for drapet på Torunn Finstad og i 1981 for drapet på Sigrid Heggheim. Moen ble født nesten døv og hadde store tale- og kommunikasjonsutfordringer.

20 år gamle Torunn fra Kongsberg ble funnet voldtatt og drept like ved Stavne bru over Nidelva i Trondheim 4. oktober 1977. Moen ble pågrepet dagen etter og tilstod ifølge avhørsreferater drapet 9. oktober. Han ble mai året etter dømt til 20 års fengsel og inntil ti års sikring.

Sigrid Heggheim fra Jølster ble funnet drept på et jorde på Nidarvoll i Trondheim 11. september 1976. Både Sigrid og Torunn var studenter ved NTH. I 1981 ble

Moen tiltalt for også dette drapet. Ifølge døvetolk tilstod han i avhør. Til tross for sædfunn som sannsynlig ikke stammet fra Moen og at Moen hadde alibi på det først antatte drapstidspunktet, ble han dømt for drapet på Sigrid også.

Mot slutten av 90-tallet engasjerte journalist Tore Sandberg seg i saken og hevdet det kunne være begått justismord mot Moen. Advokat John Christian Elden begjærte i 2000 gjenopptakelse av begge drapssakene, noe Hålogaland lagmannsrett ikke tok til følge. Høyesteretts kjæremålsutvalg fant imidlertid at vilkårene for gjenopptakelse var tilstede i drapet på Sigrid Heggheim.

7. oktober 2004 ble Fritz Moen frifunnet for drap og forsøk på voldtekt av Heggheim i Borgarting Lagmannsrett. Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker ble opprettet i januar 2004, og oktober samme år sendte Moen v/ advokat John Christian Elden en begjæring om gjenopptakelse av Torunn-saken. Året etter, i 2005, døde Moen i mars, og i desember hevdet en mann på sitt dødsleie at det var han som hadde begått begge drapene. Moen ble frifunnet for drapet på Torunn Finstad i august 2006, etter sin død.

■ Silje-saken

I oktober 1994 blir fem år gamle Silje Marie Redergård funnet død i en akebakke i drabantbyen Tiller i Trondheim. Lekekameratene, tre gutter på fire, fem og seks år, blir på en pressekonferanse kort tid etterpå presentert som gjerningsmennene etter at de tre har fortalt i avhør hvordan de brukte grov vold mot venninnen.

På grunn av guttens alder ble de ikke straffeforfulgt, men fikk oppfølging av barnevern og sosialtjeneste. De tre har sagt at politiet

presset dem til en tilståelse. Etter dokumentarserien «Drapet i akebakken» fra 2021 fikk saken igjen stor oppmerksomhet og politiet fikk sterk kritikk for hvordan avhørene av de tre barna ble gjennomført og hvordan saken ble etterforsket.

I serien, som ble produsert av Brennpunkt sammen med svenske SVT er det flere fagfolk innen rettsmedisin, psykologi og etterforskning som uttaler seg. Blant annet får politiet kritikk for at det aldri ble fastslått dødsårsak nøyaktig, at potensi-

elle bevis ikke ble analysert og at sentrale vitner ikke ble avhørt.

Avhørsekspert Asbjørn Rachlew gikk gjennom alle avhørene i forbindelse med serien og ba basert på dokumentene i saken riksadvokaten om å se på saken på nytt. I 2021 uttalte politiet i Trøndelag at etterforskningen ikke hadde vært god nok.

Saken ble etterforsket på nytt, og i februar 2023 ble den henlagt, som betyr at de tre guttene skal anses uskyldige.

Silje ble funnet død i en akebakke i drabantbyen Tiller. (Foto: Mattis Sandblad)

■ Tengs-saken

17 år gamle Birgitte Tengs ble funnet voldtatt og drept noen hundre meter fra sitt eget hjem i Kopervik på Karmøy 6. mai 1995.

Hennes fetter ble i 1997 tiltalt for drapet og ble i Karmøy herredsrett dømt til 14 års fengsel. Han ble året etter frikjent i Gulating lagmannsrett, men dommen om å betale erstatning til Birgitte Tengs' foreldre ble stående.

Fetteren nektet først å ha noe med drapet å gjøre, før han senere tilstod i avhør. Han trakk imidlertid tilståelsen senere, og hevdet

han hadde blitt presset til falsk tilståelse under politiavhør. Avhørene av fetteren har i ettertid fått sterk kritikk. Blant annet har avhøresekspert Asbjørn Rachlew har etter å ha studert avhørene konkludert med at fetteren ble utsatt for psykologisk tortur. Les mer om dette på side 44.

Fetteren gjorde etter frifinnelsen i lagmannsretten flere forsøk på å få omgjort dommen om erstatning. Høyesterett avviste kravet hans for ellefte gang i 2018, og året etter klaget fetteren Norge inn for

FNs høykommissær for menneskerettigheter for brudd på menneskerettighetene.

Ikke før november 2022, over 28 år etter drapet, opphevet Agder lagmannsrett erstatningsdommen.

I februar ble en 52 år gammel mann, som også hadde vært i politiets søkelys da drapet skjedde, dømt til 17 års fengsel for drapet på Birgitte. Han ble også dømt til å betale 600.000 kroner til hver av foreldrene. Dommen ble anket og skal opp i Gulating lagmannsrett i september.

Politiet på åstedsundersøkelsen. (Foto: Hugo Bergsaker / VG)

Thomas Quick (med caps) blir geleidet av pleiere og politi under befaringen på Fjell i Drammen i forbindelse med Therese-saken. (Foto: NTB-foto / Sven Erik Røed, DT & BB)

■ Thomas Quick

Svenske Thomas Quick, eller Sture Bergwall, ble i 1990 tatt for et ransforsøk og underlagt rettspsykiatrisk behandling. Han begynte etter hvert å tilstå flere drap, blant annet på norske Therese Johannesen, Gry Storvik og Trine Jensen.

Ni år gamle Therese Johannesen forsvant sporløst fra sitt hjem på Fjell i Drammen i 1988 og ble aldri funnet. Bergwall endret en rekke ganger sin forklaring på hva som skulle ha skjedd med Therese og oppga flere ulike steder hvor han skulle ha gjort av kroppen, men jenta ble likevel aldri funnet.

Bergwall ble dømt for åtte drap, alle basert på hans egne tilståelser. Det har ikke fantes tekniske bevis som knytter ham til handlingene i noen av sakene.

Etter at det ble besluttet å trappe ned på Bergwalls medisinerings på starten av 2000-tallet, sluttet han å komme med flere tilståelser. I 2008 trakk Bergwall alle tilståelsene og han ble i tur og orden frikjent for alle åtte drapene frem til juli 2013.

Etter den siste frikjennelsen satte den svenske regjeringen ned Bergwallkommisjonen for å gjenomgå sakene. Det ble blant annet

konkludert med at det var blitt begått flere feil under etterforskningen av de åtte drapene han ble dømt for.

Til kommisjonen sa Bergwall selv at han noen ganger visste at han løy, mens hans andre ganger ikke gjorde det. Selv forklarte han det med medisinerings og at han hadde en tilbøyelighet for å dikte opp historier.

— Det er en lang historie og den er til dels komplisert. Samtidig er den enkel fordi det handlet om at jeg ønsket å oppnå tilhørighet, sa han til Aftenposten i 2014.

Begrepet «rettssikkerhet» må fylles med innhold

Jeg gratulerer Halvard Sivertsen, Lars Mikkell Tronsrud og Bjørn Olav Jahr som vinnere av rettssikkerhetsprisen for 2023. Det er et imponerende arbeid de har lagt ned. De har utvist i praksis hva rettssikkerhet er. Til og med når alle andre som har dette som oppgave svikter.

Alle er tilhengere av rettssikkerhet. I vårt land skal borgerne ha et rettsvern. Det er et lovord og et festord som alle vil være for og alle vil ha mer av. Som ofte trekkes frem ved de store anledninger. Men begrepet rettssikkerhet må alltid konkretiseres. Det er et innholdsløst ord inn til det fylles med innhold. Med konkrete tiltak. Det er ofte langt vanskeligere. Kanskje ikke minst når rettssikkerhet skal gjelde også for de vi kanskje ikke synes fortjener det like mye. Dette må være Juristforbundet og juristenes rolle. Å fylle begrepet med innhold. For alle er for rettssikkerhet. Men alle er ikke alltid like for når det skal konkretiseres.

For hva er egentlig rettssikkerhet i møte med barnevernet, kommunens byggesaksavdeling, NAV eller politiet. Ingen er imot at innbyggerne rettssikkerhet skal ivaretas i disse møtene. Men når begrepet rettssikkerhet skal gis innhold blir det ofte betydelig vanskeligere. De konkrete tiltakene vil det ofte være større uenighet om og mindre vilje til å satse på og avsette ressurser til. Mindre vilje til å gjennomføre. For også rettssikkerhet koster. Av og til oppfattes de til og med som manglende tillit. Men det handler jo ikke på noen måte om tillit eller mistillit. Det handler om at vi i en rettsstat på et prinsipielt grunnlag skal ivareta og sikre rettssikkerhet

for befolkningen på en systematisk og forsvarlig måte.

Prisvinnerne har tatt en rolle hvor de ordinære institusjoner ikke har fungert som de skulle. For da ville vel ikke feilen skjedd? Som juryen sier i sin begrunnelse: *«Rettsystemet er ikke ufeilbarlig. Det bør alle rettsystemets aktører erkjenne. Likevel er fravær av ydmykhet overfor systemets svakheter typisk i mange justismordsaker. I den norske rettshistorien har engasjement fra frivillige ildsjeler og enkeltstående forfattere med en kritisk holdning til makten, flere ganger fungert som siste skanse.»* Det er all grunn til å minne om at et av ytringsfrihetens primære formål er å tillate makt- og myndighetskritikk. Og ikke bare i en slik forstand at det er lovlig, men også at det faktisk er ønskelig. Det skal være velkomment. Men denne saken gir nok et eksempel på at rettssikkerheten ofte må drives på dugnad. En dugnad som ikke alltid er velkommen. Det er ikke rettsstaten Norge verdig. Det er ingen rettsstater verdig.

Vi skal ikke spekulere i hvilken rettssikkerhetsinstitusjon som skulle sørge for at rettssikkerheten ble ivarettatt her. Det er vel lett å tenke at det er flere steder. Vi jurister har ofte, nesten alltid, en sentral rolle i de aller fleste av disse institusjonene, kanskje med unntak av media. Vi må være rettssikkerheten i praksis. Noe som ofte kan være en upopulær og vanskelig rolle. Som prisvinnerne har opplevd. Men det er kanskje da den er som viktigst.

«Den som er uriktig dømt, bør ikke være prisgitt gratisarbeidende støttespillere. Samti-

dig spiller sterke sivilsamfunn og engasjerte borgere som påpeker feil og mangler, en avgjørende rolle i den demokratiske rettsstaten.», skriver juryen. Dette har Juristforbundet hevdet lenge og tydelig. Rettssikkerhet er Stortingets og regjeringens ansvar. Ikke dedikerte og samvittighetsfulle enkeltpersoner. Når det er sagt, disse enkeltpersoner bør vi som samfunn heie frem. Og ikke minst bør vi jurister gjøre dette.

Juryen avslutter med: *«Årets tre prisvinnere er eksempler til etterfølgelse, og det gleder juryen å kunne tildele dem prisen. Samtidig antar vi at de alle tre er mer opptatt av at vårt rettssamfunn lærer av de feil som deres arbeid har avdekket, slik at vi reduserer risikoen for at tilsvarende feil skjer igjen.»*

Min utfordring til deg som leser dette blir da: Ta opp den hansen og følg prisvinnernes eksempel. Gratulerer med Rettssikkerhetsprisen!

Oppskrift på justismord?

Finst det ei «oppskrift» på justismord, ei som vi kan nytte for å forstå dei justismorda som (tilsynelatande stadig) skjer og til å identifisere saker der det er særleg stor risiko for at det vil skje? Neppe.

Av Jørn Jacobsen, professor
ved juridisk fakultet, UiB

Vi har rett nok etter kvart inngående kjennskap til og kunnskap om alvorlege tilfelle av justismord. Desse gjev oss mykje relevant informasjon. Likevel er det ei utfordring at vi ikkje har det fulle bilete av i kva grad justismord (geve ein viss definisjon av det) skjer i det norske rettssystemet og av kva saker dette er. Ei ytterlegare utfordring er at straffesaker og dynamikken i dei er individuelle og komplekse, noko som gjer det vanskeleg å fange inn og forstå akkurat kva som leier til at justismord skjer. Men samstundes: der er likevel trekk ved dei justismorda som er avdekkja og diskusjonen knytt til desse, som vi kan løftast fram til refleksjon om strafferetten og den til synes «evige» utfordringa den har med justismord.

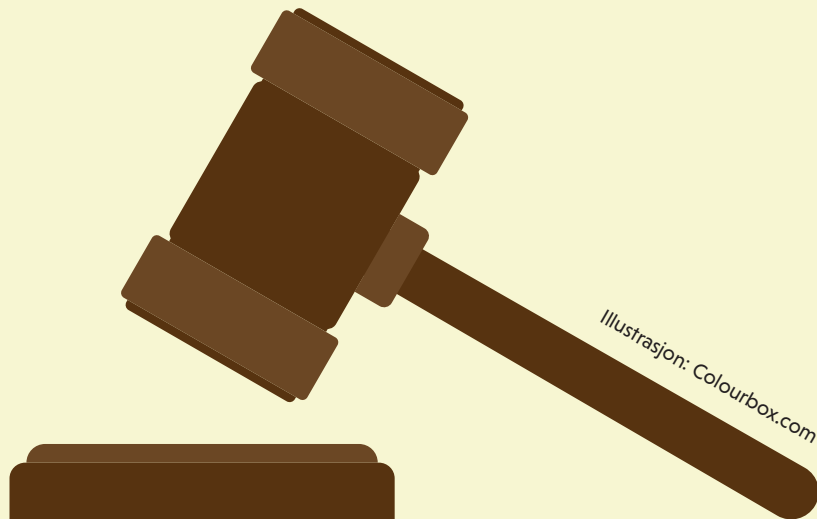
Eit slikt trekk er til dømes at ofte handlar det om saker om sær alvorlege brotsverk – det er jo eit felles trekk ved saker som i den Fritz Moen vart urettmessig dømd og Baneheia saka. Det er god grunn til at strafferettsapparatet legg all si

Foto: UiB

tyngde i å få løyst slike saker: Strafferetten sine mest sentrale normer, slik som forbodet mot å valda og drepe, er grunnsteinane i vår rettsordning og fundamentet for kvar einskild av oss sin tryggleik. Det er ei av staten sine mest grunnleggande oppgåver å sette og oppretthalde desse reglane, inkludert å reagere på brot mot dei.

Unnlating av å gjere det er i seg sjølv å sette rettsstatsprosjektet i spel. Såleis er det ikkje rart at det er slik merksemd om slike saker og eit sterkt behov i allmennheita for å sjå dei løyst. Men nettopp behovet for å løyse slike saker og sjå rettvisa og tryggleiken ivareteke, kan lett forblinde i søken etter den skuldige, så vi må finne noko slags balanse

mellom ulike slike krav vi har til strafferetten. Men, må vi legge til, trygdeskandalen viser då at det ikkje berre er i sær alvorlege saker at det skjer feilaktige domfellingar. Det er tvert om saker som lett slepp unna offentlegheita sitt lys, slik at òg det kan vere ein risikofaktor.

Ei anna erkjenning vi kan gjere oss er at graden av kunnskap og læring i rettsvesenet synes å ha stor betydning, slik at fråvær av det vert ein ny risikofaktor å vere merksam på. Arbeid med og vurdering av bevis krevje at ein tek i bruk normer for god erkjenning, normer som ikkje berre gjeld for fakta i straffesaker, men meir generelle, men som òg er i stadig utvikling. Såleis er det ein risiko med eit strafferettssystem som vert for overtyda om eigne arbeidsvanar og måtar å gjere ting på. Då vert det lett tydd til tradisjonelle og intuitive grep og verkemiddel, slik som press, manipulasjon og snarvegar til «sanninga» ein er overtydd om. Men det har både granskingsrapportar og forskning vist oss fallgruvane ved. Som dei fleste andre sosiale institusjonar nyt strafferettsapparatet godt av (satsing på) stadig kunnskapsutvikling

gjennom forskning, kritisk gransking og trening knytt til desse meir generelle erkjenningsnormene – og av organisering og strukturar som implementerer ny kunnskap om normene for sanningssøken.

Relasjonane mellom etterforsking og forskning er verdt å spinne vidare på. I forskning er det i alle fall ein kjend sak at det tidleg lande på ein konklusjon inneber ein risiko for at ein ikkje i tilstrekkeleg grad ser, undersøker og vektlegg alternative argument, hypotesar og konklusjonar. I så måte, og paradoksalt nok kanskje, kan vi kanskje spørje om til og med risikoen for justismord er særleg stor der vi tenker vi har best grunnlag for å konkludere. Er vi i tvil vert det jo ikkje domfelt i det heile. Er vi veldig sikker kan grunnen til det vere at vi faktisk har rett, men òg at vi ikkje har leita godt nok etter premisser, samanhengar og alternative forklaringar. Såleis kan det, sjølv der ein meiner seg ha kome til ein klar konklusjon om den skuldige, vere klokt å dyrke tvilen i seg sjølv litt. Det gjeld jo ikkje minst vi i offentlegheita som er utanfor strafferettssystemet, men ser inn i det, godt hjelpst av ein drama-

tiserande presse, og legg press på det med ei sterk forventning av å få domfelling den «skuldige». Å arbeide litt med sjansen for at ein likevel tek feil kan vere klokt ikkje berre når ein tek stilling til konkrete straffesaker, men òg for den som i kriminalpolitiske diskusjonar vil setje det høge beviskravet i straffesaker i spel for å få fleire dømte.

Til sist skal det som kanskje er den mest smertefulle feilen i samanhengen, som viser kor intimt òg bevisvurderingar i straffesaker til sist heng saman med kven vi er og kva haldningar vi har: Ei heller våre vurderingar av faktiske forhold er frikopla frå våre sympatiar og kva vi kjenner fellesskap med. Tilsvarande som vi har lettare å tru på dei som vi forstår og kjenner oss trygge på, så synes vi ha lettare for å godta «negative sanningar» om dei som opplever som annleis, ressursvake, rare og av og til kanskje til og med fråstøytande. Den sosiale slagsida som strafferetten generelt har er velkjend. Justismordsproblematikken synes heller ikkje vere skjerma frå den – men burde vendast til å verte ein særleg kritisk impuls i våre bevisvurderingar.

Birgitte Tengs-saken

Ble fatteren torturert under avhør?

Tortur som virkemiddel under politiavhør i Norge hører fortiden til. Men har noen avhør i nyere tid likevel vært så tøffe at de må anses som tortur?

Av Jorunn Kanestrøm,
kommunikasjonsrådgiver
ved juridisk fakultet, UiO

Manipulasjon og psykologisk press er metoder som kan føre til falske forklaringer i politiavhør. Det kan også tortur. På sitt verste fører slike metoder til justismord eller justisfeil, som vi kjenner fra Tengs-saken og fra Baneheia-saken. Gode og mindre gode avhørsmetoder, og vitenskapen bak, var tema for en podkast-episode fra «Universitetsplassen» i mars i år. I episoden møter du politioverbetjent og forsker ved PolitiHøgskolen Asbjørn Rachlew, som også er forsker ved Norsk senter for menneskerettigheter. I tillegg deltar Knut Asplund ved Norsk senter for menneskerettigheter som er prosjektleder og blant annet jobber med å organisere kurs i politiavhør i land som Indonesia, Brasil og Nigeria.

Uetiske og rettsstridige metoder

Et betydelig globalt problem innen rettsikkerhet og respekt for menneskerettighetene er uetiske og

rettsstridige avhørsmetoder. De senere års oppmerksomhet rundt et stort antall feilaktige domfellelser – med Baneheia-saken og Tengs-saken som to store saker i Norge – viser noe av problemet.

Politiavhør er politiets viktigste og mest anvendte etterforskningsmetode. Formålet er å innhente så nøyaktig og pålitelig informasjon som mulig, om forholdet som etterforskes.

På verdensbasis er bruk av tortur fortsatt svært utbredt som «avhørsmetode». Ut over på 1990-tallet vokste det imidlertid i Norge frem stadig sterkere kritikk av manipulative avhørsmetoder, metoder som bl.a. er kjent fra Birgitte Tengs-saken.

Etter denne saken ble måten norsk politi avhører vitner, fornærmede og mistenkte på endret grunnleggende på en rekke områder. Den nye metodikken, videreutviklet av norsk politi i samarbeid med Norsk senter for menneskerettigheter, kalles «*Investigative Interviewing*».

Søker ikke etter bekreftelser på skyld

I metoden starter man avhør med en åpen og fri forklaring og stiller ikke ledende spørsmål, forteller Asbjørn Rachlew.

– Formålet er nettopp å innhente så nøyaktig og pålitelig informasjon som mulig. Formålet er ikke å få bekreftet en hypotese, tvert imot så trener vi dagens etterforskere opp til å lage alternative hypo-

teser og tenke motsatt av å søke etter bekreftelser på skyld. Hvis vedkommende er uskyldig, hva kan da være forklaringen på de indisiene eller bevisene som peker i retning mot at personen er skyldig?

– Dersom politiet for eksempel finner fingeravtrykk til den mistenkte sentralt på et åsted er det kun en indikasjon på at vedkommende kan være skyldig. Hvis den mistenkte er uskyldig så finnes det en annen forklaring på fingeravtrykket. Da må politiet stille opp alternative hypoteser, forteller Rachlew.

– Kanskje har personen solgt et møbel på Finn.no, kanskje han jobber i en møbelforretning eller i et flyttebyrå eller han har vært på en fest på åstedet. Dette må vi teste gjennom åpne spørsmål. Og finnes det ingen alternative forklaringer så styrker det mistanken. Vi tenker altså nå helt motsatt av hva vi gjorde tidligere, hvor vi søkte etter bekreftelser på skyld.

Antatt uskyldig?

I fagspråket kalles dette operasjonalisering av uskyldspresumpsjon. Det betyr at man tenker uskyld som punkt én.

Vitnepsykologi er et svært viktig fag i etterforskningsarbeidet og under avhør, hvor politiet skal forsøke å rekonstruere fortiden, forteller Rachlew.

– Når en av våre viktigste metoder for å finne ut hva som har skjedd er samtaler eller avhør, enten med

Politioverbetjent og forsker ved
Politihøgskolen Asbjørn Rachlew (t.h.),
som også er forsker ved Norsk senter
for menneskerettigheter og
prosjektleder Knut Asplund ved
Norsk senter for menneskerettigheter.
(Foto: Jorunn Kanestrøm / UiO)

vitner eller med fornærmede eller mistenkte, så er det jo hukommelsen deres vi baserer våre konklusjoner på. Vi vet gjennom vitnepsykologisk forskning at hukommelsen er ganske skjør. Vi vet at måten politiet stiller sine spørsmål på kan få avgjørende betydning for påliteligheten av svarene.

Nye avhørsmetoder

Da Norge tok oppgjøret med de tilståelsesfokuserte avhørsmetodene i kjølvannet av Tengs-saken startet det en stor omveltningssprosess i norsk politi.

En faggruppe ved Norsk senter for menneskerettigheter har oversatt og tilpasset det norske opplæringsprogrammet som bygger på vitenskapelig kunnskap om politiavhør, manipulasjon, vitnepsykologi osv. Gruppen underviser nå nasjonalt og internasjonalt i nye vitenskapsbaserte avhørsmetoder, med Asbjørn Rachlew og Knut Asplund i teamet.

Europarådets torturkomite har vært i Norge og undersøkt forholdene her. De beskrev i sin rapport fra 2019 det norske politiavhøret og den omveltningssprosessen som Norge har vært igjennom som et paradigmeskifte i Europa. Norge er det andre landet i Europa som har tatt et oppgjør med bekreftelses-søkende tilståelsesfokuserte avhørsmetoder og som har gått over til en mer informasjonsinnsamlende metodikk.

«Investigative Interviewing» har nærmest blitt en norsk «eksportvare» til store deler av verden, forteller Knut Asplund. Et årelangt samarbeid mellom norsk politi, Politihøgskolen og Norsk senter for menneskerettigheter har vist hvordan avhørs- og etterforskningsmetoder kan brukes i torturforebygging, for å motvirke justisfeil, styrke rettfærdig rettergang m.m.

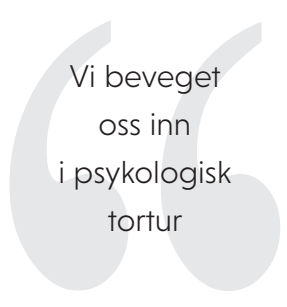
– Det brukes mye vold der ute i verden. Det er ikke uvanlig at det første politiet gjør når de arresterer noen er å banke dem opp. Det van-

ligste er å ha en veldig tilståelsesfokuseret metodikk hvor man slår i bordet og sier at du er skyldig og må tilstå. Så blir du isolert til neste avhør, hvor politiet igjen forsøker å presse frem en tilståelse. Det er ofte ikke så gjennomtenkt.

Hva er et etisk godt politiavhør?

Hva kjennetegner et godt politiavhør?

– Det er en samtale mellom politiet og vitner, fornærmede eller mistenkte, der de selv får anledning til å forklare seg under trygge omgivelser, med sine rettigheter ivaretatt og forklart. At de blir lyttet til og ikke blir avbrutt. At det ikke stilles ledende spørsmål og at de definitivt ikke manipuleres i en retning som bekrefter politiets oppfatning av hvordan verden henger sammen. De skal få anledning til å fortelle det de har opplevd uten press eller ledende spørsmål fra politiet, forteller Rachlew.

Vi beveget
oss inn
i psykologisk
tortur

– Investigative Interviewing som metode er altså ment å erstatte hva man før kalte «interrogation» eller forhør. Investigative Interviewing kjennetegnes av undersøkende intervjuemetoder og profesjonelle samtaleteknikker. Bevisene settes i sentrum.

En milepæl i arbeidet var også lanseringen av De internasjonale prinsippene for effektive avhør for etterforsknings og informasjonsinnhenting i juni 2021. Disse er kjent som Mendez-prinsippene.

– SMR har sammen med den Genève-baserte antitortur-organisa-

sjonen Association for the Prevention of Torture (APT) og Anti-Torture Initiative (ATI) ved Washington College of Law vært sekretariat for utviklingen av disse prinsippene, forteller Asplund.

Ble Tengs fetter utsatt for tortur?

Birgittes Tengs ble drept i 1995. Fetteren hennes ble uskyldig dømt for drapet i 1997, men anket og ble frikjent i 1998.

Så – hvor manipulative var egentlig metodene fetteren ble utsatt for under avhør? Hvorfor tilsto han noe han ikke hadde gjort?

Asbjørn Rachlew ble nylig oppnevnt som sakkyndig vitne av påtalemyndigheten i drapssaken mot Vassbakk, for å forklare domstolene hvorfor de måtte se bort ifra tilståelsen til Tengs fetter, og hvorfor politiet tok feil første gang. Han fikk tilsendt alle saksdokumentene og de personlige notatene til etterforskerne. Rachlew fant at avhørene tydelig bar preg av den gamle tenkningen der alt politiet gjorde hadde ett formål, nemlig å få fetteren til å tilstå.

– Og da snakker vi ikke bare om avhørsmetodene, vi snakker også om isolasjonen og varetektsfengslingen som ble brukt som en sentral del av den manipulative tilnærmingen. Det var så sterkt dette presset og manipulasjonen kombinert med isolasjonen, at da jeg dykket ordentlig ned i det så forstod jeg at dette overskred manipulasjon. Vi beveget oss inn i psykologisk tortur.

Fordi teknikkene, presset og manipulasjonen ble kombinert med isolasjon hadde fetteren til slutt nærmest ikke noe annet valg enn å tilstå, mener Rachlew. Etter 17 døgn i strekk med avhør «tilstod» fetteren drapet.

Denne saken har tidligere i år vært publisert på UiO sine nettsider og på Forskning.no.

Foto: istock.com/shayest7

Rettssikkerhetskonferansen 2023

Onsdag 18. oktober | Kl. 12.00 – 15.30 | Gamle Logen, Oslo samt direkte strømming

Noe av det vi spør om:

- Rettsstaten i krise – hvor ille står det til?
- Er Russland en trussel mot norsk rettsstat, rettssikkerhet og demokrati?
- Folks rettsfølelse. Er straffene strenge nok? Bør domstolene lytte mer til folks meninger?
- Bør pressen få mer innsyn i straffesaker?

Noen av dem du får møte:

- **Lars Roar Frøyland**, forsker ved Velferdsforskningsinstituttet, OsloMet
- **Beate Gangsås**, sjef for Politiets sikkerhetstjeneste
- **Adele Matheson Mestad**, direktør ved Norges institusjon for menneskerettigheter
- **Eirin Eikefjord**, politisk redaktør i Bergens Tidende
- **Iver B. Neumann**, direktør ved Fridtjof Nansens Institutt
- **Frode Sulland**, advokat/partner i Advokatfirmaet Sulland AS
- **Eskil Grendahl Sivertsen**, spesialrådgiver ved Forsvarets forskningsinstitutt
- **Sverre J. W. Bromander**, president i Juristforbundet
- Årets vinnere av Rettssikkerhetsprisen

Rettssikkerhetskonferansen

Lett servering og registrering fra kl. 11.30

Etter konferansen inviterer Juristforbundet deltakerne til baksnakk og et glass

Programmet for Rettssikkerhetskonferansen er under utarbeidelse

Rettssikkerhetskonferansen blir strømmet direkte

Gratis adgang for medlemmer og ikke-medlemmer

Rettssikkerhetsprisen

Årets pris deles ut til
Halvard Sivertsen,
Lars Mikkel Tronsrud
og **Bjørn Olav Jahr**

Oppdatert informasjon og påmelding på
juristforbundet.no/rkonferansen2023 innen **10. oktober**

Etterlyser metodikk for vurdering av bevis

– Det er juristene som skal vurdere om politiets bevis er gode nok, så det er tvingende nødvendig at de har samme innsikt i vitnepsykologi og en kunnskapsfundert, metodisk tilnærming til sin bevisvurdering.

 Tore Letvik og Ole-Martin Gangnes

Det sa Asbjørn Rachlew, avhørspert og forsker i justisfeil ved Politihøgskolen, til Juristen tidligere i år.

Mens politietterforskere har endret sine avhørsmetoder og innført metodisk støtte for innsamling og vurdering av bevis under etterforskningen, har påtalemyndigheten fortsatt ingen metodikk for bevisvurdering, sa Rachlew.

Rachlew var sentral i prosessen som førte til endret avhørsmetodikk, og i særlig grad etter Kripos-avhørene av fatteren til Birgitte Tengs.

– Vi opplever at påtalemyndigheten ikke innvilger seg selv å satse på endring og metodeutvikling. Jeg tror juristene kvier seg for å bruke tid på slik kompetanseheving da de vet at saksbunkene er dobbelt så store når de kommer tilbake. Nå er det på tide at de får innvilget tid og ressurser til å forske på egen profesjon. Jeg syns de bør få denne tiden. Det er viktig for rettsstaten, sa Rachlew til Juristen i mars.

– Paradigmeskiftet vi hadde, dreide seg konkret om avhør. Men den samme tenkningen må prege hele etterforskningen. Det er juristene som skal vurdere om politiets

bevis er gode nok, så det er tvingende nødvendig at de har samme innsikt i vitnepsykologi og en kunnskapsfundert, metodisk tilnærming til sin bevisvurdering.

Han nevnte fire elementer som må på plass for å forebygge «bekreftelsesfeller»:

- Systemet må erkjenne at de er sårbare beslutningstakere.
- Alle som jobber i systemet må få utdanning og kunnskap om hvordan bekreftelsesfellene fungerer. De må lese seg opp på hvordan bekreftelsesfellene typisk nok slår ut i egen virksomhet.
- Det må utvikles metoder som stimulerer åpenhet og «open mindedness».
- Det må utvikles systemer som sørger for at de som skal fatte beslutningene faktisk følger anbefalt metodikk.

– Tatt grep

Rachlew mener norsk påtalemyndighet må følge opp, og utvikle egen metodikk for bevisvurdering.

Riksadvokat Jørn S. Maurud sa i mars til Juristen at spørsmål rundt bevisbedømmelse og metoder for bevisvurdering er gjenstand for diskusjon også i påtalemyndigheten.

– Påtalemyndigheten har lenge hatt oppmerksomhet mot at vi er sårbare beslutningstakere, og vi har tatt grep for å forbedre evnen til å vurdere bevis i straffesaker, sa Maurud.

Riksadvokaten viste blant annet til at bevisbedømmelse er et tema som behandles særskilt over en hel dag under Politihøgskolens studie for nye politijurister.

– Temaet berøres ellers også under andre deler av studiet. I tillegg er hypotesetenkning nå gjort til en integrert del i etterforskningen av alle saker. Hypotesetenkning bidrar

til at både politiet og påtalemyndigheten etterlever objektivitetskravet.

– Kunnskapsutviklingen om metoder for pålitelig informasjonsinnhenting på etterforskningsstadiet, for eksempel avhørsmetodikk, har påtalemyndigheten i politiet tatt del i på linje med politietterforskerne, sa han.

Avhør av barn

Asbjørn Rachlew har også sett på hvordan politiet tidligere har arbeidet når det gjelder avhør av barn – i kjølvannet av Silje-saken. Sakens utgangspunkt var da fem år gamle Silje ble funnet død i en akebakke på Tiller utenfor Trondheim i 1994. Drapsalarmen gikk og før det var gått et døgn hadde hennes lekekamerater på 4, 5 og 6 år tilstått til politiet. Saken ble raskt erklært som oppklart.

27 år etter kom NRK Brennpunkts dokumentar «Drapet i Akebakken» der politiets etterforskningsmetoder ble kritisert. Dessuten ble en rapport om saken utarbeidet av Rachlew. Den tar blant annet for seg politiets avhør av mistenkte barn. For selv om politiets avhørsmetoder har blitt utviklet de siste årene, med for eksempel spesialisering rettet inn mot avhør av fornærmede barn, har mistenkte barn «falt mellom to stoler», skriver Asbjørn Rachlew i sin sakkyndige rapport. Statsadvokaten beordret at saken skulle etterforskes på nytt.

I 2020 kom også avhandlingen «En studie av 15 år gamle barn og deres forståelse av mistenktes rettigheter i politiavhør», utført av Sigrild Buseth, politioverbetjent i Kripos.

«Selv om Norge er kommet langt i utviklingen av avhørsmetodikk, er mistenkte barn oversett», skriver hun i en kronikk i Politiforum.

Mener Gjenopptakelseskommisjonen må styrkes og at terskelen for gjenopptakelse er for høy

Hva blir de neste justismordene? Det var spørsmålet som ble stilt i en debatt i regi av Advokatforeningen under Arendalsuka.

 Ole-Martin Gangnes

Advokat Henriette Willix, partner i Sulland, og førsteamanuensis Katrine Holter ved Politihøgskolen satt i panelet som diskuterte problemstillinger knyttet til alvorlige justisfeil og hvordan de kan unngås. Bakteppet er NAV-skandalen, Baneheia, Silje-saken og Birgitte Tengs.

Panelet var enige om at mye er forbedret og ryddet opp i de siste årene, men likevel: Hva kan bli de neste sakene? Hva slags saker er i så fall dette? Henriette Willix trakk frem tre sakstyper som kan være i «faresonen» for feil:

- Seksuallovbrudd, som for eksempel såkalte sovevoldtekter, der troverdighets- og pålitelighetsvurderinger er sentralt.
- Saker der andre etater eller sakkyndige enn politiet står for mye av etterforskningen og legger føringene. Det kan for eksempel være i økokrim-saker.
- Saker som handler om filleristing av små barn, der medisinske funn står sentralt.

Katrine Holter pekte også på at moralsk fordømmelse kan påvirke vurderingen av bevis og dermed svekke rettssikkerheten. Det kan for eksempel dreie seg om saker på seksuelfeltet, der man kan stå i fare for å strekke lovhjemmelen for langt på grunn av en slags moralsk panikk.

F.v. Svein Tore Bergestuen (daglig leder og rådgiver i Sannum Bergstuen), Henriette Willix (advokat og partner i Sulland), Katrine Holter (førsteamanuensis ved Politihøgskolen) og debattleder Tonje Lilaas Larsen (advokat i Advokattelleskapet Mette Y. Larsen & Co)

Willix tok opp at vitnepsykologi bør vektlegges mer enn i dag. Psykologer på det feltet må kunne hentes inn på lik linje med sakkyndige fra andre fagområder, uten at dommere må oppleve at de mister autoriteten av den grunn, sa hun.

Holter etterlyste ytterligere satsning på forskning, både på vurdering av bevis og juridisk, normativ forskning. Hun viste til at Asbjørn Rachlews forskning på politiets metoder har ført til endringer og forbedringer.

Gjenopptakelseskommisjonen

Når det gjelder mulighetene for å få tatt opp igjen saker og hvordan Gjenopptakelseskommisjonen er organisert, mente de at det er behov for endringer.

Henriette Willix sa hun er glad dette er tema for granskningen etter Baneheia og viste til at kommisjo-

nen – som skulle sørge for at staten, og ikke enkeltpersoner, skulle ha ansvaret for å avdekke justisfeil – ikke har fungert etter denne hensikten.

Hun mente at kommisjonens sekretariat har for lite ressurser og trenger økt kompetanse, men også at det i dag er for lite åpenhet rundt kommisjonens arbeid.

Det vil også være en fordel å rekruttere flere med forsvarerbakgrunn inn i sekretariatet, sa hun.

Katrine Holter mente at det tross svakhetene ikke finnes noe alternativ til Gjenopptakelseskommisjonen, men at det trengs justeringer.

Hun mente også at terskelen for å få behandlet en sak på nytt er for høy. Gamle dommer må ikke være hellige og man må kunne ha evne til å se på saker med nye øyne var budskapet.

Tidligere prisvinner advarte mot å ikke ta inn over seg at justisfeil skjer – og etterlyste lydopptak i norske rettssaler

Tore Sandberg vant Rettssikkerhetsprisen for 12 år siden.

Ole-Martin Gangnes

I 2011 fikk journalist, forfatter og privatetterforsker Tore Sandberg Rettssikkerhetsprisen etter sin innsats for gjenopptakelse av flere tunge straffesaker – ikke minst Fritz Moen-saken.

Juryen den gang viste blant annet til hans innsats for å synliggjøre utfordringer utfordringer når mennesker med funksjonsnedsettelser er mistenkt for alvorlige forbrytelser.

– Det er en utfordrende problemstilling, men det umuliggjør ikke behandling av straffesaker hvor mennesker med funksjonsnedsettelser er involvert. Det stiller imidlertid veldig krav til at budskap formidles riktig. Det må heller ikke være noe element av tidspress. Det er i en sånn sammenheng helt utålelig, fordi det gir risiko for en uriktig dom. I Moen-sakene er det mange eksempler på dette, sa Tore Sandberg til Juristen den gang.

Tore Sandberg skrev blant annet boken «Overgrepet» om Fritz Moen-sakene. Hans innsats var viktig også i Liland-saken.

I prisbegrunnelsen het det at Sandberg hadde stått på og aldri gitt seg, til tross for debatt om så vel hans egen person som sakene han hadde engasjert seg i.

«Juryen vil også understreke at prisvinneren gjennom sitt arbeid har avdekket en svakhet ved rettssikkerheten i norske rettssaler. Dette gjelder den fortsatte mangel på lydopptak av rettsforhandlingene i de aller fleste domstoler, noe som fører til manglende registrering av det vitner og sakkyndige sier under rettssaken. Dette er viktig for rettssikkerheten ved både to-instans behandling og evt. gjenopptakelse av straffesaker», het det i begrunnelsen.

Journalist

Tore Sandberg arbeidet som journalist i NRK i mange år, før han på begynnelsen av 1980-tallet startet sitt eget firma. Da han på 1990-tallet lagde TV programmet «I søkelyset», ble han kontaktet av Sten Ekroth, som hadde skrevet en bok om det han mente var et justismord mot Per Liland. Det ble begynnelsen på Sandbergs engasjement i Liland-saken. Per

Liland ble frikjent for drap i 1994 og fikk en erstatning på 13 millioner kroner.

Etter Liland-saken ble Sandberg engasjert av ukebladet Se og Hør for å arbeide som privatetterforsker, og i 1998 engasjerte han seg i saken til Fritz Moen som var dømt for drapene på Sigrid Heggheim i 1976 og Torunn Finstad i 1977. Samlet ble Moen idømt 21 års fengsels-

Faksimile fra september 2011.

straff og inntil 10 års sikring for de to drapene, og til sammen sonet han 18 og et halvt år av dommen i fengsel.

Etter at Tore Sandberg hadde engasjert seg sterkt i saken, ble Moen først frikjent for det ene drapet i 2004, og for det andre i 2006 – etter sin død. I mars 2005 døde Fritz Moen, 63 år gammel. Drapssakene var en del av livet hans i nesten tretti år. På slutten av det samme året, i desember, kom en oppsiktsvekkende utvikling i saken. En 67 år gammel mann i Namsos tilsto da drapene på sitt dødsleie.

Moen var født nesten døv, og hadde et svært dårlig talespråk. Han var også lam i høyre arm etter en ulykke. Dødsboet, ved advokat John Christian Elden, inngikk senere et forlik med Justisdepartementet om

at boet skulle få erstatning og oppreisning fra staten.

Utvalg

Da Juristen intervjuet Sandberg i 2006 hadde Fritz Moen blitt endelig frikjent samme høst. Da var Moen død. Sandberg var ikke nådig mot rettstaten som lot Moen sitte i fengsel i over atten år.

– Jeg synes å se noen reaksjoner som tyder på at man ikke helt vil ta inn over seg hva som har skjedd, sa han.

Justisdepartementet satte også ned et utvalg for å se på Moen-sakene.

– Det er helt utrolig at ingen ville ta inn over seg at dette var feil i løpet av alle disse årene. Det var tunge personer inne hele veien, sa Sandberg til Juristen

Granskingsutvalget i forbindelse med Moen-sakene la fram sin rapport i juni 2007. Sandberg skriver i boka «Overgrep»: «På direkte spørsmål under pressekonferansen om vi også i dag kan risikere justismord som Fritz Moen ble offer for, svarte utvalgets leder, professor Henry John Mæland, et klokkeklart: JA. Han begrunnet svaret med at det ikke er rammevilkår for at påtalemyndigheten, forsvarere og domstolen kan etterprøve det bevisbildet som politiet legger fram.»

«Kan Justisministeren, Regjeringen og Stortinget leve med et system der ingen har ressurser til å kontrollere om politiet har gjort den jobben loverket pålegger dem? Kan vi?», spurte Sandberg den gang.

De første jusstudentene på plass på BI

14. august kunne spente professorer på Handels-høyskolen BI ønske 150 ferske jusstudenter velkommen.

 Tuva Bønke Grønning

Monica Viken, professor og associate dean, forteller at den første uka gikk med til introduksjon og ulike fadderopplegg for studentene, men mandag 21. august var det duket for den aller første forelesningen.

- Oppmøtet var helt eksepsjonelt. Jeg fikk med en gang inntrykk av en utrolig engasjert og interessert gjeng. Så tror jeg de var litt stolte av å være det aller første kullet. Og det er jo vi også selvfølgelig. Det var veldig god stemning, sier hun.

Etter den første uka har Viken allerede inntrykk av at de har fått en gjeng med ivrige jusstudenter.

- Vi er spesielt glade for at grepet med å dele studentene inn i seks mindre grupper fungerer godt. På disse såkalte Torsdagsgruppene fanger vi opp temaene fra forelesningene og jobber praktisk med stoffet, forteller hun.

Allerede i høst kommer en gruppe advokater til BI for å sitte sammen med studentene for å tolke og vurdere kontrakter hentet fra det praktiske liv.

- Vi ønsker å ha tydelig fokus på mye praksis, sier Viken.

Tydelig forretningsjus-profil

Det var i fjor høst det ble klart at BI hadde fått godkjenning til å starte opp en masterutdanning i rettsvitenskap. De har laget en 3+2-løs-

Foto: Alexander Eriksson

ning, hvor studentene som nå starter først tar en bachelor, men er garantert å kunne få fortsette på masteren så sant alle fag er bestått.

Viken forteller at studenter med bachelor i jus fra andre studiesteder vil kunne søke seg til den 2-årige masteren på BI, når den kommer i gang.

- Vi ser at vår bachelor har en noe annen vinkling enn de andre studiestedene og dette setter sitt preg på utdanningen. Blant annet har vi tatt inn økonomi og regnskap som egne kurs, og disse er det nyttig å ha med seg over til masteren. Dette kan det være greit å være klar hvis man går direkte til masteren fra et annet sted, sier hun.

Viken sier bacheloren som nå er i gang virkelig har fått en tydelig «forretningsjus-profil», men dekker

også godt kravene til en generell juridisk utdanning.

Da BI stengte for søknader i april hadde 1600 håpefulle lyst å studere rettsvitenskap hos dem.

- Vi har bare 150 plasser, så mange fikk dessverre avslag, og vi hadde mange på venteliste, sier Viken.

Monica Viken, professor og associate dean.
(Foto: Alexander Eriksson)

Foto: iStock.com/AaronAmat

Bruk medlemsrabattene dine

Som medlem i Juristforbundet har du mange gode rabatter:

✓ Bull Ski & Kajakk	✓ Naardic	✓ Volvo
✓ Brilleland	✓ 3T	✓ BMW
✓ JUS	✓ SATS	✓ Bertel. O. Steen
✓ Universitetsforlaget	✓ Actic	Mercedes-Benz, Peugeot, Citroën,
DS, KIA, Fiat, Jeep og Alfa Romeo

Se alle medlemsrabattene på juristforbundet.no/medlemsrabatter

Juristforbundet ønsker at pilotprosjekt med kvitteringsordning ved politikontroll skal gjøres permanent og utvikles videre

F. v. Juristforbundets Benedicte Gram-Knutsen, Sunniva de Leon og Anders Schrøder Amundsen stod i sommer på stand under Norway Cup. (Foto: Juristen)

Et prøveprosjekt om kvitteringsordning ved politikontroll avsluttes og evalueres denne høsten. I sommer har Juristforbundet og Rettssenteret informert om ordningen, som de ønsker å utvide. – Erfaringen er at mange, særlig unge og med minoritetsbakgrunn opplever situasjonene ofte som vanskelige, sier Juristforbundet om politikontroller.

 Ole-Martin Gangnes

Utpørvøng av en såkalt kvitteringsordning i Oslo politidistrikt startet i fjor. Ordningen går ut på at politiet må loggføre og tilby en kvittering til alle som blir ransaket, stoppet eller kontrollert. Kvitteringen inneholder en begrunnelse om hvorfor vedkommende har blitt stoppet. I prøveperioden ble kvittering gitt innenfor et begrenset område i Oslo. Ordningen ble testet ut frem til september, og skal nå evalueres etter ni måneder med prøveordningen.

Juristforbundets inkluderings- og mangfoldsutvalg har vært en av pådriverne for å få i gang kvitteringsordning ved personkontroller.

«Dessverre opplever mange å bli stoppet av politiet for kontroll uten at de forstår hvorfor. Mange opplever denne kontrollen som diskriminerende. I motsetning til i mange andre samfunnsområder, føres det ikke statistikk over politiets kontrollvirksomhet», sier Sunniva de Leon og Hallvard Øren i Juristforbundets inkluderings- og mangfoldsutvalg.

«Politiet har et viktig samfunnsoppdrag på vegne av oss alle og trenger tillit i alle deler av samfunnet for å kunne gjøre jobben sin. Vi i utvalget mener derfor at en kvitteringsordning er et middel på veien mot tillit», skriver de i et innlegg i Juristen.

Møtte politikere

I et møte med Oslo-politikere før kommunevalget, sa Juristforbundets president Sverre Bromander at det handler om rettssikkerhet og i sommer har Juristforbundet og Retts-senteret samarbeidet om en kampanje for å gjøre ordningen kjent, ved å blant annet stå på stand under Norway Cup.

– Det som er viktig i denne kampanjen er å ha fokus på rettssikkerhet. Det at folk deler sine erfaringer med oss, som en seriøs rettssikkerhetsorganisasjon, gjør at vi kan ta med disse tilbakemeldingene til politiet for å bidra til forbedring og endring der det er behov. Historier, erfaringer, og tilbakemeldinger fra publikum bidrar til å gi et godt kunnskapsgrunnlag, og forbedring til politet, sier Sunniva de Leon.

– Kampanjen skal gjøre minoriteter og ungdom oppmerksomme på egne rettigheter, sier hun.

– De siste to årene har Juristforbundets inkluderings- og mangfoldsutvalg arbeidet med hvordan innbyggerne i større grad skal ha tillit til politiet og da særlig i situasjoner der politiet kontrollerer personer. Erfaringen er at mange, særlig unge og med minoritetsbakgrunn opplever situasjonene ofte som vanskelige, skrev Juristforbundet før sommeren.

– Kvitteringsordningen skal gjøre politiet mer bevisste på hvor-

for de stopper innbyggere i den enkelte situasjon.

Kvitteringsordningen går ut på at den som stoppes av politiet kan få dokumentasjon, herunder en kvittering, på at politiet har foretatt en personkontroll. Kvitteringen skal inneholde informasjon om navn, fødselsdato, tid, sted og hjemmel for kontrollen. Hvilken tjenesteperson som har utført kontrollen og kortfattet informasjon om ordningen skal også nevnes.

Skal evalueres

– Det er viktig at vi når ut til minoritetsmiljøene i Oslo. Juristforbundet har et godt samarbeide med aktuelle aktører på minoritetsfeltet, og har jevnlig kontakt med politiet hele veien under pilotprosjekt om kvitteringsordning. Inkluderings- og mangfoldsutvalget har arbeidet med kvitteringsordningen i snart to år og vi ser et behov for at ordningen blir permanent, sier Sunniva de Leon, som jobber med kampanjen i Juristforbundet.

Oslo Economics og NIBR skal nå evaluere ordningen med mål om «å identifisere læringspunkter som kan bidra til langsiktig forbedring i politiets kontrollvirksomhet samt å vurdere om det er hensiktsmessig å videreføre en kvitteringsordning for politiet og hvordan denne eventuelt bør innrettes».

I et møte med ulike Oslo-politikere på Juristenes Hus informerte Juristforbundet og Retts-senteret om arbeidet og Sunniva de Leon og Retts-senterets Cathrine Moksness tok til orde for at ordningen gjøres permanent og at den utvides til andre byer i Norge.

– Problematiske funn

Ifjor kom Likestillings- og diskrimineringsombudet med rapporten «Kontroller uten kontroll» som ifølge ombudet kartlegger etniske minoriteters opplevelser i møte med politiet i det offentlige rom.

«Empirien peker i retning av at personer med etnisk minoritetsbak-

grunn opplever seg mistenkeliggjort av politiet uten grunn, og at de opplever å bli stoppet i kontrollert noe oftere enn befolkningen for øvrig. Ombudet mener at disse funnene er problematiske i et diskrimineringsperspektiv», skriver ombudet, som har gjennomført intervjuer med

44 ungdom og voksne, primært fra Oslo-området.

«Flertallet av informantene som har opplevd politikontroller mener de ble stoppet av politiet på grunn deres etniske bakgrunn eller hudfarge. De begrunner dette med at de opplever hyppige kontroller, og at de mener å ha sett at politiet behandler ulike persongrupper ulikt i gjennomføring av kontrollen», skriver de. Dessuten at «overrepresentasjonen for etniske minoriteter øker, både for dem som har opplevd mange politikontroller i løpet av det siste året, og for gruppen som tidligere har erfaring med politikontroller».

I rapporten heter det at politiet ikke har tilstrekkelige kontrollmekanismer for å avverge og forhindre etnisk profilering.

– Samtykkebasert avvikles

Ombudets anbefaler blant annet at Justisdepartementet utreder forslag om en lovfestet begrunnelsesplikt for politiet i forbindelse med kontroller og visitasjoner.

«Ombudet mener at den omtalte kvitteringsordningen kan bidra til en praksis hvor kontrollene begrunnes bedre. Erfaringene fra prosjektet bør inngå i departementets utredning», heter det.

Dessuten at det utvikles retningslinjer for hvem som skal velges ut til kontroll ved massevisitasjoner, der det må skje etter «individualisert mistanke

basert på rimelige og objektive grunner» – og at samtykkebaserte visitasjoner som hjemmelsgrunnlag avvikles.

Arbeidslivet

Råd og bistand fra Juristforbundets eksperter

Juristforbundet tilbyr sine medlemmer juridisk rådgivning og bistand innenfor arbeidsrettslige spørsmål. Kommer du som medlem i en vanskelig situasjon på arbeidsplassen, er det bare å kontakte Juristforbundets advokater.

Kontakt

Sentralbord: 40 00 24 25

E-post: advokat@juristforbundet.no

Ugyldig vedtak fra Advokatbevillingsnemnden

Høyesterett avsa 20. juni dom (HR-2023-1148-A) i sak som gjaldt avslag på søknad om advokatbevilling fra en advokatfullmektig.

Advokatfirmaet hun jobbet i hadde ved en glipp glemt å oppdatere listen med prinsipaler.

Det medførte at to av fire sivile saker som dannet grunnlaget for oppfylt prosedyrekrav i søknaden var utført for en partner i firmaet som ikke var autorisert som hennes prinsipal. Alle øvrige vilkår var oppfylt.

For Høyesterett var spørsmålet om Advokatbevillingsnemnden hadde lagt til grunn en riktig forståelse av prosedyrekravet i advokatforskriften § 8-1, jf. domstoloven § 220 annet ledd siste punktum, herunder at søkeren «må ha prosedert under minst tre hovedforhandlinger i sivile saker av et visst omfang». Advokatbevillingsnemnden la til grunn at kravet kun kan oppfylles ved saker der fullmektigen har utført prosessoppgavet i en prinsipals navn. Dette var i tråd med langvarig praksis.

Formalfeil

Høyesterett uttaler i dommen at det i utgangspunktet er et vilkår for advokatbevilling at advokatfullmektigen har vært autorisert som fullmektig for prosessfullmektigen som det aktuelle oppdraget blir utført på vegne av. Deretter drøftes det hvorvidt en formalfeil av denne karakter må føre til avslag på søknad om advokatbevilling:

«Det er etter mitt syn ikkje noko i forhistoria, lovførearbeida eller seinare arbeid frå lovgevaren som viser at advokatforskrifta § 8-1 fyrste ledd

skal forståast slik at ein kvar formell feil eller mangel knytt til autoriseringa som fullmektig, skal føre til at søknaden om advokatløyve blir avslått.»

Åpenbar glipp – formålet avgjørende

Høyesterett slo videre fast at formålet med bestemmelsen i advokatforskriften § 8-1 er å stille krav om reell prosedyreerfaring, og at:

«Dei beste grunnane talar difor for å forstå føreseigna slik at søkjaren har krav på advokatløyve også der han eller ho godtgjer tilstrekkeleg faktisk prosedyreerfaring i tråd med forskrifta, og prinsipalen fyller alle vilkåra for å ha vedkommande fullmektig autorisert for seg, men den formelle autorisasjonen manglar etter ein openberr glipp.»

Rimelig resultat

Høyesterett konkluderer enstemmig med at prosedyreerfaringen som er dokumentert i søknaden om advokatbevilling, oppfyller prosedyrekravet i advokatforskriften § 8-1, og at vedtaket fra Advokatbevillings-

Andreas Holmsen-Ringstad,
advokat i Juristforbundet

nemnda derfor er ugyldig. Hensynet til et rimelig resultat i samsvar med formålet veide tyngst.

Omgjøring av vedtak

I etterkant av dommen har det oppstått en ny konflikt. Advokatfullmektigen har krevd at nemndas vedtak omgjøres med virkning fra vedtakstidspunktet. Hun anfører at det vil ha betydning for hennes CV hvilket år hun fikk advokatbevilling. Advokatbevillingsnemnden er imidlertid av den oppfatning at dommen ikke gir grunnlag for å gi et vedtak om å innvilge advokatbevilling med tilbakevirkende kraft. Deres forståelse av dommen er at det opprinnelige vedtaket som ga avslag er opphevet og at det må treffes et nytt vedtak som gir henne rett til å prak-

tisere som advokat med virkning fra vedtakstidspunktet.

Refleksjoner

Vi ønsker å trekke frem noen refleksjoner fra denne saken.

For det første er saken en påminnelse om at listen med prinsipaler bør være oppdatert til enhver tid.

Videre er dommen fra Høyesterett et godt eksempel på at forvaltningsorganers egen praksis ikke nødvendigvis er riktig juss. Særlig hvis den står i strid med formålet bak den aktuelle bestemmelsen. Det er etter vårt syn gledelig at Høyesterett foretar en praktisk tilnærming til spørsmålet i saken fremfor å legge vekt på ubetydelige formalfeil.

Det er også verdt å reflektere rundt det som har skjedd i etterkant

av dommen i Høyesterett. Den klare hovedregel, som blant annet kommer til uttrykk i Rt. 2001 s. 995, er at domstolene ikke avsier dom for realiteten når den finner et forvaltningsvedtak ugyldig. Konsekvensen, som vi ser i denne saken, er at flere års kamp i rettssystemet kan resultere i en ny konflikt om virkningene av dommen. Advokatfullmektigen i saken er henvist til enten å innrette seg etter det nye vedtaket til Advokatbevillingsnemnden, angripe det rettslig, eller eventuelt kreve erstatning.

Det kan i hvert fall være på sin plass med en debatt rundt spørsmålet om domstolene i større grad bør avsi såkalt realitetsdom i saker som dette og hva som er den mest hensiktsmessige rettstilstanden i årene fremover.

Uorganiserte i lokale lønnsforhandlinger?

Årets lokale lønnsforhandlinger er snart i gang både i statlig og kommunal sektor. Hvordan de uorganiserte skal behandles er et tema som fort kommer opp. Meningsytringene kan til tider bli heftige, hvor de uorganiserte ofte anklages for å være «gratispassasjerer».

I slike stunder er det viktig å minne om at organisasjonsfrihet er en av de viktigste verdiene i et liberalt demokrati. Organisasjonsfriheten er som kjent både positiv og negativ. Man skal ha rett til å organisere seg og arbeide for felles interesser, men man skal også ha rett til å stå utenfor. Går vi tilbake til okkupasjonen av Norge så vi et autoritært og illegitimt regime som forsøkte å tvangsorganisere blant annet lærere og politiansatte til ideologisk definerte organisasjoner. Utilbørlig press for innmelding finnes det også flere, og mindre ekstreme, eksempler på. Retten til å si nei må derfor alltid være der.

Juristforbundet ønsker å organisere alle jurister som bor og arbeider i Norge. Dette gir oss slagkraft i interessearbeidet, og det gir oss betydelig styrke i den organisasjonspolitiske aktiviteten som er viktig for hele profesjonen. Vi er avhengig av mange medlemmer for å få til dette, og lykkes vi vil alle jurister få noe tilbake. Det er et felles løft for

felles mål. Likevel må vi tåle at noen velger å stå utenfor.

Hvorfor likebehandling?

Det må likevel stilles spørsmål om det er riktig at alle skal nyte godt av de rettighetene og godene som det organiserte arbeidslivet har klart å etablere, som f.eks. å bli omfattet av de lokale forhandlinger. Her må vi gå tilbake i historien.

De første fagforeningene som ble etablert måtte kjempe for å få på plass tariffavtaler. Vi er i siste del av 1800 tallet og frem mot første verdenskrig, og før arbeidslivets regler hadde funnet sin form. Noe av det viktigste for fagforeningene var at tariffavtalene skulle gjelde alle ansatte. Hvis ikke kunne arbeidsgiver ansette uorganiserte arbeidere på lavere lønnsvilkår. Det ville underminere tariffavtalen fullstendig.

På samme måten var det avgjørende å forhindre at uorganiserte skulle få bedre betingelser enn de organiserte. Da kunne organisa-

Erik Graff, spesialrådgiver
i Juristforbundet

sjonsfiendtlige arbeidsgivere premiere de uorganiserte med høyere lønn, og slik sett undergrave de organisertes forsøk på å etablere forutsigbare tariffavtaler.

Dagens arbeidsliv er rammet inn av et omfattende lov- og avtaleverk. De tøffe kampene fra tidlig 1900-tallet tilhører historien. Men prinsippet om likebehandling av organiserte og uorganiserte er fortsatt viktig. Og selv om man til tider kan irritere seg over «gratispassasjerer» er det kanskje arbeidstakersiden som har mest å vinne på at det holdes i hevd.

«Likebehandling» er senere erstattet med begrepet tariffmessig ufravikelighet. Prinsippet er nedfelt i Arbeidstvistlovens § 6, uten at det det kan leses direkte ut av teksten. Ufravikelighetsprinsippet er ulovfestet og baseres på en «stilltiende forutsetning» som det sies i faglitteaturen.

Tariffmessige ufravikelighet betyr ikke at alt er likt

Tilbake til de lokale lønnsforhandlingene. Ufravikelighetsprinsippet betyr ikke at de uorganiserte kan opptre som om de var organisert. Det er organisasjonene som har etablert forhandlingsordningene, og det er de organiserte som forhandler frem resultatene. De uorganiserte har ingen forhandlingsrett.

Til tider ser vi at enkelte arbeidsgivere misforstår og blant annet inviterer de uorganiserte til å fremme krav etter overenskomstens bestemmelser. Dette har de ikke anledning til. Arbeidsgiver er imidlertid forpliktet til å ivareta de uorganisertes interesser. Det betyr at arbeidsgiver alene kan fastsette lønnsøkningen til de uorganiserte, og de uorganiserte må passivt avvente arbeidsgivers beslutning.

Hvilke konkrete kjøreregler gjelder for behandlingen av uorganiserte i de lokale lønnsforhandlingene?

Tariffområdene løser dette på ulike måter. I KS området er det tatt inn en

bestemmelse, i vedlegg 3 til hovedtariffavtalen, fjerde overskrift, som regulerer behandlingen av de uorganiserte.

Arbeidsgiver er her forpliktet til å opplyse om den gjennomsnittlige reguleringen som tenkes gitt til de uorganiserte. Informasjonen skal formidles til de tillitsvalgte før de lokale forhandlingene er sluttet. Etter at informasjonen er gitt kan ikke tildelingen til de uorganiserte økes. Dette gir de tillitsvalgte mulighet for å imøtegå den planlagte reguleringen til uorganiserte, eller til å tilpasse de videre forhandlingene utfra denne kunnskapen.

I statlig sektor forhandles det lokalt innenfor en gitt ramme, som også vil kunne omfatte de uorganisertes lønnsmasse. I virksomheter der Akademikerne m.fl. har flertall av de ansatte, vil de uorganiserte ivaretas i disse forhandlingene (jfr. brev fra KDD til virksomhetene, punkt 7.2.). Det betyr videre at arbeidsgiver må legge frem krav på vegne av de uorganiserte i forhandlingene med organisasjonene. I stortingsved-

tak 819 fra 2022 sies det at lønnen til de uorganiserte skal reguleres i samsvar med det avtaleområdet som dekker flest årsverk i den enkelte virksomheten.

Formuleringen gir de lokale partene handlingsrom for hvordan dette skal gjøres, og de tillitsvalgte har betydelig mulighet til å påvirke prosessen.

Fortsatt mulig å jobbe for medlemmene

Likhet ikke er et entydig begrep. I et system med lokale, kollektive forhandlinger vil det være individuelle variasjoner utfra de kriteriene som gjelder og situasjonen lokalt. Dette er også hensikten med en slik forhandlingsordning.

Om de organiserte et gitt år kommer bedre ut enn de uorganiserte betyr derfor ikke at ufravikelighetsprinsippet er brutt.

Så lykke til med de kommende lokale forhandlingene. Det er helt legitimt å ivareta egne medlemmers interesser fullt ut.

Illustrasjonsfoto: Colourbox.com

Kritisk sykdomsforsikring gir rask utbetaling

Hvert år rammes 60 000 nordmenn av alvorlig sykdom – tilfeldig, og ingen kan forsikre seg mot det. Derimot kan du forsikre deg mot at det går for hardt ut over økonomien. En kritisk sykdomsforsikring gir deg rask utbetaling dersom du blir alvorlig syk. Det kan gjøre det enklere å komme seg gjennom en vanskelig periode.

Med forsikringen får du utbetaling ved en rekke sykdommer, blant annet:

✓ Hjerneslag	✓ Kreft
✓ Hjerterinfarkt	✓ Multippel Sklerose
✓ Hjerteroperasjon	✓ Organtransplantasjon

JURIST
FORBUNDET

Forsikring

Telefon: 23 11 33 11 | forsikring@juristforbundetforsikring.no | juristforbundetforsikring.no

Her finner du både de juridiske fagartiklene og meningsytringer / debatt om jus, politikk og samfunn. Juristen oppfordrer alle lesere til å delta. Enten du ønsker å dele en fagartikkel med andre eller du har en mening å ytre. Både små og store temaer er interessante. Send gjerne med et foto av deg selv. Juristen tar forbehold om at svært lange innlegg må forkortes. omg@juristen.no

Barnevern

Skivenesutvalgets utredning er imponerende, men trenger noen forbedringer

■ *Av professor emeritus Mons Oppedal, advokat Ingunn Alvik, professor Bente Ohnstad og tidligere fylkesnemndleder og advokat Geir Kjell Andersland (bildet). Medlemmer av barnerechtsutvalget til ICJ avdeling Norge*

Vi understreker utvalgets syn om behovet for omfattende systemendringer for å sikre rettssikkerhet og tilstrekkelig medvirkning for barn i barnevernet. I det følgende kommenteres noen tema vi savner og noen tema hvor vi har en annen vurdering enn utvalget.

ende». Det gjør Ropstads motvilje ytterligere uforståelig.

Barnerechtsutvalget til International Commission of Jurists (ICJ) avdeling Norge har skrevet en grundig høringsuttalelse til NOU 2023: 7. I det følgende omtales de mest sentrale innspill.

Først er det grunn til å understreke at Skivenesutvalget har fremlagt mange viktige vurderinger og forslag som vi støtter. Vi vil særlig fremheve forslaget om å innføre en barnerepresentasjonsordning (BRO). Det er påkrevet at disse forslagene

vinner tilstrekkelig politisk støtte til å bli gjennomført. Vi understreker utvalgets syn om behovet for omfattende systemendringer for å sikre rettssikkerhet og tilstrekkelig medvirkning for barn i barnevernet.

I det følgende kommenteres noen tema vi savner og noen tema hvor vi har en annen vurdering enn utvalget.

Følgende punkter burde vært drøftet i lys av rettssikkerheten:

Barnevernssaker starter oftest med bekymringsmeldinger. Offentlig ansatte har plikt til å melde bekymring til barnevernet. Denne meldepikten er et unntak fra taushetsplikten. Men forutsetningen er at det foreligger reell bekymring for alvorlig omsorgssvikt eller for alvorlige atferdsvansker hos et barn. En melding fra barnehage, skole eller helsepersonell vil ofte foranledige en omfattende undersøkelse i den berørte familien. Dette er et belastende inngrep i familieliv og privatliv og må ha solid forankring i alvorlig og konkret bekymring.

Skivenesutvalget (NOU 2023:7 Trygg barndom, sikker fremtid) har fremlagt en dyptpløyende utredning om rettssikkerheten for barn og foreldre i barnevernet. Utredningen konkluderer med 118 forslag. Utvalget ble oppnevnt etter et anmodningsvedtak i Stortinget utløst av daværende barneminister Kjell Ingolv Ropstads manglende forståelse for behovet. Utvalget fastslår blant annet at situasjonen i barnevernet er «alvorlig og presser-

Likevel ser vi stadig at skoler sender rutinemessige bekymringsmeldinger om skolefravær uten konkrete bekymringer knyttet til omsorgssvikt.

Det er i strid med lovens bokstav og intensjon.

Slik deler av praksis har utviklet seg, står vi overfor et rettssikkerhetsproblem hva bekymringsmeldinger angår. Temaet ble også spilt inn til Skivenesutvalget fra Bente Onhstad med flere våren 2022. Men utvalget er forunderlig taus om tematikken.

Utvalget nevner heller ikke at barn har rett til å klage til Den europeiske menneskerettsdomstol (EMD). EMD tar imot klager fra barn, uansett alder, på samme vilkår som når voksne klager.

Utvalget unnlater videre å utrede barns rett til å klage til en nasjonal klageinstans over brudd på Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) i medhold av artikkel 13. Barn har antakelig rett til å reise klagesak for en nasjonal klageinstans tilsvarende klageretten til EMD. Men dette anerkjennes ikke i Norge i dag. Desto mer beklagelig er Skivenesutvalgets unnlatende holdning.

At barn også har rett til advokat ved iverksettelse av frihetsberøvelse nevnes heller ikke i NOUen. Rettigheten følger av barnekonvensjonen artikkel 37 bokstav d. Det er særlig aktuelt og viktig ved akutt-plassering av barn med alvorlige atferdsvansker.

Endelig savnes en utredning av barns rett til rettfærdig rettergang, slik dette er nedfelt i EMK artikkel 6.

Så til noen vurderinger som bryter med utvalget:

Den uklare grensen mellom hjelp og inngrep

Barnevernet skal hjelpe barn og familier som trenger det. Samtidig er barnevernet utstyrt med kontroll- og tvangsmidler. Mye av den manglende tilliten som vi vet at barnevernet i dag opplever, skyldes ganske sikkert

barnevernets truende rolle som kontroll- eller tvangsinnsats. Frykten for at en henvendelse om hjelp skal ende i tvangstiltak, kan føre til at mange vegrer seg for å søke hjelp der det er nødvendig og til barnets beste.

ICJ Norge foreslår derfor, i motsetning til utvalget, at det nå bør utredes nærmere om barneverntjenestens førstelinje bør bli en ren hjelpetjeneste. Dagens rolle som «inngriper» kan eventuelt legges til et eget organ bemannet med faglig kompetanse innen barnevern, juss og psykologi. Temaet er en gjenganger og en utredning nødvendig.

Slik deler av praksis har utviklet seg, står vi overfor et rettssikkerhetsproblem hva bekymringsmeldinger angår

Regulering av krav til samtykke

Utvalget vurderer i for liten grad behovet for å sikre at samtykke som gis til frivillige plasseringer reelt er frivillige. Det må avklares om dette bør lovreguleres tydeligere gjennom krav til hvilken informasjon partene må ha mottatt for at samtykket kan anses som gyldig, og krav til skriftlig form. Det bør også være legalitetskontroll med at samtykket er gyldig for å sikre at saken ikke heller skulle ha vært behandlet som en tvangssak.

Akuttsakene

Vi deler ikke vurderingen til flertallet i utvalget om at akuttsakene fungerer så godt at det ikke er nødvendig med forbedringer på dette feltet. ICJ Norge vil vise til at når dagens godkjenningsordning innebærer at mellom 95 og 98 % av vedtakene godkjennes år etter år, er ordningen snarere egnet til å tildekke mangler ved akuttvedtakene enn å avdekke mulige mangler. Vi foreslår at det alltid holdes et etterfølgende møte i

barneverns- og helsenemnda. Dette må også gjelde i de såkalte frivillige akuttsakene. Hensikten med møtet skal være å bringe på det rene om det var en akuttsituasjon, om den eventuelle akuttsituasjonen fortsatt består, om vedtaket er nødvendig og om det foreligger alternative tiltak som plassering hos slekt eller i nærmiljø.

Skjerpet kompetansekrav til beslutningsorganene

ICJ beklager at mandatet til utvalget fastslo at nemndene skal bestå som domstolslignende forvaltningsorgan, i motsetning til anbefalingene i sin tid fra Særdomsutvalget om å la alle saker starte i domstolene (NOU 2017: 8).

Men i lys av pålagt status quo, er det prekärt viktig at det etableres en styrket barnefaglig kompetanse både i nemndene og i domstolene. En høynet kompetanse vil nettopp styrke rettssikkerheten.

Dette understreker også utvalget, men følger i liten grad opp konkret. Vi foreslår derfor at forslaget fra Særdomsutvalget om en obligatorisk barnefaglig skolering av alle beslutningstakere i barnesaker (både etter barneloven og barnevernsloven) gjennomføres. Dette krever en lovendring som Særdomsutvalget utformet.

Dobbeltsporsakene

Det er saker som samtidig berører barneloven og barnevernloven. Særdomsutvalget foreslo at fylkesnemndene (nå barneverns- og helsenemnda) gis kompetanse i slike saker, etter klare kriterier, til å bestemme overføring av omsorgsansvar mellom foreldrene uten å måtte gå veien om tvangsvedtak i form av omsorgsovertakelse.

Utvalget hadde oppfordring til å vurdere temaet, men unnlot dette ved å «legge til grunn at det allerede pågår et arbeid».

Det er ukjent for oss hvilket arbeid dette er. Men temaet trenger uansett ikke mer utredning, bare den nødvendige lovendring. ►

Autorisasjonskrav til ansatte i barnevernet

Det er uforståelig at ikke samme krav om autorisasjon som gjelder for helsepersonell gjelder for sosialfaglig personell sosionomer i barnevernet. Autorisasjon handler både om en faglig legitimasjon og om all-

mennhetens tillit. Det er like viktig for ansatte i barnevernet som i andre velferdstjenester. Det er derfor underlig hvor lettvisst dette spørsmålet behandles av utvalget. Mot en stemme (FOs representant i utvalget), avviste utvalget en slik autorisasjonsordning fordi det ikke

er dokumentert at ordningen vil ha vesentlige gevinster». Det er uklart hvordan utvalget har målt eventuell gevinst. Sentrale tema som faglig troverdighet og allmenn tillit er uansett ikke vurdert og autorisasjonsordningen droppes uten noen god begrunnelse.

Oppvekst

Hvem tar ansvar?

■ Av Liv Solfrid Storebø

Det sårbare barnet og deres foresatte må få juridisk bistand slik at de får nødvendig forebyggende hjelpetiltak.

Hvem er den kriminelle ungdommen vi finner i en av gjengene i Oslo? En hardbarket person eller en ungdom som ingen så i oppveksten. Har vi empati nok til å oppdage en sårbar person under masken til et gjengmedlem. Hva skjedde? Hvem sviktet et sårbart barn i oppveksten?

Det sårbare barnet og deres foresatte må få juridisk bistand slik at de får nødvendig forebyggende hjelpetiltak. Jurister ansatt i kommunene og gratis hjelp til juridisk bistand. Det bør være selvsagt at det er en offentlig oppgave å gi økonomisk støtte til dette. Konsekvensene av at barnet ikke får sin rett, blir store menneskelige konsekvenser for barnet og andre og økonomiske konsekvenser for samfunnet.

Norge er ganske bra for barn og unge som ikke har noen problemer. Men er det mangler ved barnets omsorg, barnet har psykiske problemer eller andre helsemessige problemer, barnet har skolefaglige problemer og familien har veldig dårlig økonomi – så følger ikke politikerne med.

Noen av disse barna klarer seg greit fordi for eksempel en nabo

eller andre ser dem. Men noen blir psykisk syke. Noen blir rusmisbruker eller kommer med i en gjeng som utøver vold og ran. Dette hadde kunnet vært forhindret med gode forebyggende tiltak over ansvarlig lang tid med god evaluering og samarbeid mellom barnevern, skole, psykiatri, politi og andre som jobber med barn og ungdom.

Barn som har god nok omsorg kan også få problemer. Dagens første klasse er ikke det som ble lovet da seksårsreformen ble innført. Myk overgang fra barnehage til skole, slik det var lovet da seksårsreformen ble innført, er stort sett borte. Hvorfor heter det ikke første klasse i Sverige, Danmark og Finnland det første året på skolen? Der heter det førskole. Innbiller norske politikere at norske barn er mer modne enn barn i andre land vi kan sammenligne oss med. Hva kan politikerne om utvikling-

spsykologi? I Finland var det i 2020 10,2 elever på hver lærer. Finland brukte 5,9 % av sitt BNP på utdanning i 2020. Dette er de siste tallene jeg har funnet.

Skole, PPT og BUP følger ikke godt nok opp skolefaglige og emosjonelle problemer, trolig fordi de har dårlige med ressurser. Barn med emosjonelle / psykiske problemer får ikke forsvarlig hjelp. Hadde foresatte gitt så dårlig omsorg som skole og BUP møter sårbare barn med, hadde barnevernet tatt omsorgen. Selv om det er mangel på ressurser kan det også virke som det i noen tilfelle også er dårlig med empati og kompetanse. Barn og foreldre kan bli overkjørt og handlingslammet.

Her må vi få jurister som kan kjempe de svakes kamp. De må enten ha kompetanse selv innenfor psykologi eller spesialpedagogikk, eller ha samarbeid med noen med denne kompetansen. Det vil kunne forhindre urettferdighet overfor barn og ungdom og gi trygghet. Resurser vil bli brukt på å bedre barnets situasjon og ikke på kamp. Barnet er vår fremtid. Hvem tar ansvaret? Det blir juristene som tar ansvaret når ingen andre tar det. La oss være stolte over oss selv når vi kjemper for den svakes rett – for hvor er politikerne og de andre som skulle tatt ansvar?

Foto: Naardic

Minst 20 % rabatt på abonnement hos Naardic

Naardic tilbyr alt fra enklere økter som pausegym og meditasjon til styrke, intervalløkter og pilates. Målet er å gjøre videoassistert hjemmetrening så gøy og motiverende at alle kan være fysisk aktive

Alle medlemmer i Juristforbundet får 100 kr i rabatt på på månedsprisen hos Naardic. Enten du velger å trene bare en måned eller tegner årsabonnement.

Se alle medlemsrabattene på juristforbundet.no/medlemsrabatter

JURIST
FORBUNDET

Nytt om navn

Ansettelse og utnevnelser

Andrine Holte, Juridisk rådgiver
– arbeidsrett, Finnmark politidistrikt
– Stab for HR og HMS

Ane Sandvik Arnestad, Rådgjevar,
Vestland fylkeskommune- Avdeling
for organisasjon og økonomi

Anita Rian Lukken, Nemndleder,
Barneverns- og helsenemnda i
Trøndelag

Anita T. Svendsvoll, Seniorrådgiver/
Jurist, Viken fylkeskommune
– Drammen

Anja Dominczak Herud,
Advokatfullmektig dr. juris,
Landkreditt Bank AS

Anne Karoline Bakken Staff,
Statsadvokat, Det nasjonale
statsadvokatembetet

Are Andersen Skjold-Frykholm,
Påtaleleder/Politiinspektør, Sør-vest
politidistrikt – Haugesund

Arne Falkanger Thorsen, Legal Director,
Howden Norway Marine Energy AS

Astrid Aadland, Seniorrådgiver, Statens
Undersøkelseskomisjon for Helse-
og omsorgstjenesten

Birthe Helland, Seniorrådgiver, Arbeids-
og inkluderingsdepartementet (AID),
Velferdspolitisk avdeling

Dzenana Haurdic, Skattejurist,
Skatteetaten Brukerdialog Tønsberg

Eirin Horn, Claims Executive/
Advokatfullmektig,
Assuranceforeningen Skuld

Ella Gjømle Berg, Fagrådgiver, Stiftelsen
Antidoping Norge

Elma Jakupovic, Senior Legal Counsel,
Danske Bank – Oslo

Even Greis Terjesønn Hansen, Jurist II,
Trondheim kommune
– Eierskapsenheten

Fredrik Finsås, Senioradvokat, Advokat-
firma DLA Piper Norway DA

Greta Cathrine Bjoland-Øverby,
Advokat/Director employer role,
Telenor ASA

Gunhild Skyberg, Fungerende
nestleder, Klagenemnda for
industrielle rettigheter (KFIR)

Hamzah Sajid, Advokatfullmektig, PRA
Group Norge AS

Harald Hofgaard, Rådgiver, Norges
Bank

Harald Holmstad, Advokatfullmektig,
Advokatfirmaet BAHR AS

Heidi Martby-Skogsholm,
Advokatfullmektig, Ryger
Advokatfirma AS, Avd Stavanger

Henriette Birkelund, Sekretariatsleder
etisk regional komite, Universitetet i
Tromsø – Norges arktiske universitet

Håvard Sandum Antonsen,
Personvernrådgiver/jurist, Øst
politidistrikt – Nasjonalt
kompetansesenter for grensekontroll
(NKG) – Grensekontrollseksjonen

Ilda Resulovic, Dommerfullmektig,
Søndre Østfold tingrett, rettssted
Sarpsborg

Inger Marie Holm, Førsteamanuensis,
Universitetet i Tromsø, Norges artiske
universitet

Jenny Sandvig, Advokat, Advokatfirmaet
Simonsen Vogt Wiig

Jeremias Manzur-Sottile, Head of Legal
& Contracts, Vissim AS

Johannes Teigland, Dommerfullmektig,
Vestfold tingrett, rettssted Tønsberg

Julie Namork Meyn, Fagspesialist
Analysis & Risk Assessment,
Handelsbanken, Oslo

Kjetil Aasen, Protokollsekretær, Norges
Høyesterett

Kristine Fagerlund, Jurist, Norges Bank
Malin Rapp Færder, Advokat, BDO
 Advokater AS, Oslo
Mari Jarlsdatter Løvdal, Advokat,
 Lederne
Maria Eidhammer, Seniorrådgiver,
 Arbeidstilsynet – Tilsyn Vest Bergen
Maria Robberstad Strand, Juridisk
 rådgiver, Tromsø Havn KF
Marianne Rørvik, Advokat, Negotia
Marie Askjem Barstad, Dommerfull-
 mektig, Møre og Romsdal tingrett,
 rettssted Volda

Marita Jørpeland, Contract Lead Supply
 Chain, Equinor ASA, Avd. kontor
 Fornebu
Mette Bjørnseth, Rådgiver,
 Statsforvalteren i Innlandet – Hamar
Mina Kathrine Walen Simensen,
 Advokatfullmektig/associate, Nordisk
 Skibsrederforening
Monica Godsk, Rådgiver/jurist, Tromsø
 kommune – Vann og avløp
Olve Klepp, Advokatfullmektig, Wikborg
 Rein
Rolf Bakke Hjertaker, Advokat,
 Advokatfirmaet Schjødt AS, Bergen
Silje Herheim Eriksen, Advokat, Harris
 Advokatfirma AS
Stig Degvold-Jonstad,
 Advokatfullmektig, Advokatfirmaet
 Tollefsen AS
Stine Baumann, Seniorrådgiver, Lotteri-
 og stiftelsestilsynet
Susan Bahia Jensen, Advokatfullmektig,
 Advokatfirmaet Thommessen AS,
 Bergen
Susanne Hole Falck, Innkjøpskonsulent/
 jurist, Bergen kommune – Etat for
 boligforvaltning
Synne Vang, Eiendomsmegler,
 Privatmegleren Gamle Oslo
Tage Edvard Johannesen, Politiadvokat,
 Øst politidistrikt – Lillestrøm – Påtale
 nord
Tale Tandli Eidsvold Tøien,
 Politifullmektig, Innlandet
 politidistrikt
Tone Marie Myklevoll, Kommunsjef for
 Samfunn, Harstad kommune
Tora Elise Mårtensson Aune,
 Advokatfullmektig, Advokatfirmaet
 Lund & Co DA

Torbjørn Nervik, Advokat, Haver
 Advokatfirma AS
Tove Laursen, Seniorrådgiver, Bergen
 kommune – Etat for barn og familie

Vilde Sofie Nohr, Juridisk rådgiver, Bodø
 kommune – Barneverntjenesten

Nye medlemmer – utgave 4

Amalie Bekkum, Saksbehandler, Norges
 Høyesterett, Annen funksjon
Chris Walther Larsen Gates, Contract
 Specialist, Subsea 7 Norway AS
Eline Granum Øimoen,
 Anskaffelsesrådgiver, Universitetet i
 Oslo, Eiendomsavdelingen
Emil Berg Langesæter, Førstekonsulent,
 Finansstilsynet
Ingrid Staverløkk, Rådgiver,
 Sjøfartsdirektoratet
Katarina Otterlei Madsen, Juridisk
 skadekonsulent, Tryg Forsikring,
 Bergen
Nora Mathilde Hjeltnes Eilertsen,
 Juridisk ansvarlig/rådgiver, Elverum
 kommune
Anne Britt Hansen Thuestad,
 Seniorrådgiver, Helse Sør-Øst
 – Akershus universitetssykehus HF
Carl Daniel Arvidsson, Advokat,
 Advokatfirmaet Wiersholm AS, Oslo
Jalal Khan, Politiadvokat 2, Politiets
 utlendingsenhet
Kirsten Snell, Legal Counsel, PGS
 Geophysical AS
Liubov Burdiuzha, Rådgjevar, Ullensvang
 kommune
Samson Pile, Førstekonsulent, Agder
 politidistrikt

Nye student medlemmer – utgave 4

Adrian Beglin, Universitetet i Bergen
Anders Dalen Mossin, Universitetet i
 Agder
Charlotte Spakmo Boe, Universitetet i
 Agder
Christine Helland Nordnæs, Universitetet
 i Bergen
Dennis Kolodziej, Universitetet i Agder
Eira Melbye-Berg, Universitetet i Agder
Eirik Trongaard Brattli, Universitetet i
 Bergen
Elisabeth Emmelkamp, Universitetet i
 Agder
Emilie Charlotte Pankiewicz Berntsen,

Universitetet i Agder
Emilie Simonstad, Universitetet i Agder
Erik Mikal Midelfart Hoff, Universitetet i
 Bergen
Erjona Sylva, Universitetet i Agder
Erlend Smemo Riis, Universitetet i Agder
Even Jarle Myhre, Universitetet i Agder
Frida Lomeland, Universitetet i Agder
Frøya Strandskog, Universitetet i Agder
Hanna Johansen, Universitetet i Agder
Hanna Kristin Oksmo, Universitetet i
 Agder
Ida Heltne, Universitetet i Bergen
Idun Kydland, Universitetet i Oslo
Ingrid Marie Gussiås, Høgskolen i
 Innlandet, Lillehammer
Johan Dahl-Michelsen, Universitetet i
 Stavanger
Johannes Sigvartsen Neset, Universitetet
 i Bergen
Julia Skram Hegerberg, Universitetet i
 Bergen
Kaja Kristine Utseth Njerve, Universitetet
 i Tromsø, Norges Arktiske Universitet
Kristoffer Cyprian Weibye-Grønn,
 Universitetet i Agder
Lars Martin Søbye Knutson, Universitetet
 i Oslo
Linda Marchioni, Universitetet i
 Stavanger
Linn Aarrestad, Universitetet i Bergen
Magnhild Bjelkåsen, Universitetet i
 Agder
Maria Håvåg, Universitetet i Agder
Marius Dalemark Austad, Universitetet i
 Agder
Mathias Graue, Universitetet i Agder
My Hay Nguyen, Universitetet i
 Stavanger
Nora Marie Storvik Grønvold,
 Universitetet i Bergen
Oda Løve Steinsvåg, Universitetet i
 Agder
Ole Anton Nordeng, Universitetet i Oslo
Peder Torhaug, Universitetet i Tromsø,
 Norges Arktiske Universitet
Sanna Enger Haug, Høgskolen i
 Innlandet, Lillehammer
Sewa Azizi, Universitetet i Agder
Silje Christensen, Universitetet i
 Stavanger
Silje Søli, Universitetet i Agder
Sophie Glenne Sermenghi, Universitetet
 i Oslo
Synne Olsen, Universitetet i Agder
Tobias Bjerkholt Svensson, Universitetet i
 Agder
Tore-Nikolai Savo Dragic, Universitetet i
 Tromsø, Norges Arktiske Universitet
Torrung Yaemwong, Universitetet i Oslo
Ulrikke Dietz, Universitetet i Agder
William Vegelbo, Universitetet i Agder

Verv og motta
gavekort på
500 kroner

Verv en kollega

Har du en kollega du tror kan bli medlem? Mange blir medlem først når de blir spurt. Nå får du gavekort på 500 kroner for hvert medlem du verver.

I tillegg får de tilgang til mange gode medlemsfordeler.

- ✓ Juridisk bistand i saker som angår arbeidsforholdet ditt
- ✓ Tilgang til lønnsstatistikk og lønnskalkulator
- ✓ Faglig påfyll og karriereveiledning
- ✓ Tryg Legehjelp inkludert i medlemskapet
- ✓ Gode betingelser hos Juristforbundet Forsikring og Handelsbanken
- ✓ Rabatt på kurs hos Juristenes Utdanningssenter (JUS)
- ✓ Rabatt hos Bertel O. Steen og Bull Ski & Kajakk
- ✓ Medlemsbladet Juristen

Kampanjen gjelder yrkesaktive medlemmer. Les mer på juristforbundet.no/verving

JURIST
FORBUNDET

Hovedstyret

President

Sverre Bromander

sverre.bromander@juristforbundet.no

Visepresident

Benedicte Gram-Knutsen

benedicte.gram-knutsen@bergen.kommune.no

Styremedlemmer valgt av Landsmøtet

Ina Annett Grunnvåg

ina.a.grunnvaag@gmail.com

Jon Ole Bjørklund Whist

jon@farmaceutene.no

Nasjida Noorestany (møtende varamedlem)

nasjida.noorestany@juristforbundet.no

Styremedlemmer valgt av seksjonene

Rannveig Sørskaar (Juristforbundet – Stat)

rannveig.sorskaar@ldo.no

Kay André Brudvik Haugen (Juristforbundet – Kommune)

kay.haugen@bergen.kommune.no

Kirsten Aase Bleskestad (Juristforbundet – Dommerforeningen)

kirsten.bleskestad@domstol.no

Johannes Ørn Thorsteinsson (Juristforbundet – Student)

johannes.thorsteinsson@juristforbundet.no

Anders Schrøder Amundsen (Juristforbundet – Privat)

a.s.amundsen@gmail.com

Ansattes representant

Erik graff

eg@juristforbundet.no

Generalsekretær

Magne Skram Hegerberg

msh@juristforbundet.no

Medlemsguide

Har du flyttet eller byttet jobb?

juristforbundet.no/minside

medlem@juristforbundet.no | 40 00 24 25

Forsikring – medlemstilbud

Juristforbundet Forsikring

juristforbundet.no/forsikring

forsikring@juristforbundetforsikring.no | 23 11 33 11

Bank – medlemstilbud

Handelsbanken

handelsbanken.no/juristforbundet

Finn ditt nærmeste bankkontor for kontaktinformasjon

Juristforbundets advokatkontor

juristforbundet.no/advokatkontoret

advokat@juristforbundet.no | 40 00 24 25

Lønnsstatistikk/lønnskalkulator

juristforbundet.no/lonnskalkulator

Juristen

juristen.no

Redaksjonen:

redaksjonen@juristen.no | 482 48 352

Annonser:

randi@storybold.no | 995 20 500

Jobbmarkedet

juristen.no/stilling

Juristenes Utdanningsenter

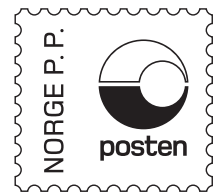
jus.no | 40 00 26 62

Juristforbundet | 40 00 24 25 | www.juristforbundet.no | post@juristforbundet.no

Kristian Augusts gate 9, 0164 Oslo

JURIST
FORBUNDET

Returadresse:
Juristforbundet
Kristian Augusts gt 9
0164 Oslo

Sjekk våre nettsider www.juristen.no

Enten du foretrekker mobil, nettbrett eller desktop

- siste nytt
- stillingsannonser
- debatt
- fagstoff

Tips oss på redaksjonen@juristen.no